

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE' DE AFET YÖNETİMİ VE EMNİYET TEŞKİLATININ
ROLÜ**

**Hazırlayan
Didem KILINÇ**

**Danışman
Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ**

Yüksek Lisans Tezi

**Ocak 2025
KAYSERİ**

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’ DE AFET YÖNETİMİ VE EMNİYET
TEŞKİLATININ ROLÜ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Didem KILINÇ

Danışman
Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ

İkinci Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Seyda OZAN

Ocak 2025, KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Didem KILINÇ

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrenci No : 4033130084
Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Program Adı : Tezli Yüksek Lisans
Tez Başlığı : Türkiye’ de Afet Yönetimi ve Emniyet Teşkilatının Rolü

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 71 sayfalık kısmına ilişkin 09/01/2025 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: **% 29’** dur.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 10/01/2025

Danışman: Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ

Hazırlayan: Didem KILINÇ

KILAVUZA UYGUNLUK

“Türkiye’ de Afet Yönetimi ve Emniyet Teşkilatının Rolü” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesine uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Didem KILINÇ

Danışman

Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD Başkanı

Prof. Dr. Elif GAZİOĞLU TERZİ

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ ve **Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Seyda OZAN** danışmanlığında **Didem KILINÇ** tarafından hazırlanan “Türkiye’ de Afet Yönetimi ve Emniyet Teşkilatının Rolü” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi** Anabilim Dalı’nda **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

08/01/2025

JÜRİ:

Danışman : **Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ**

Üye : **Doç. Dr. Mehmet İnanç ÖZEKMEKÇİ**

Üye : **Doç. Dr. Mustafa YILDIZ**

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /

Prof. Dr. Atabey KILIÇ

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE’ DE AFET YÖNETİMİ VE EMNİYET TEŞKİLATININ ROLÜ

Didem KILINÇ

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2025

Danışman: Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ

İkinci Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Seyda OZAN

ÖZET

Afetler, sebep oldukları yıkımlar, toplumsal ve ekonomik kayıplar ile insanlık tarihindeki en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Son yıllarda yangın, sel, deprem, fırtına gibi afetlerin sayısı ve sıklığı artış göstermektedir. Türkiye de jeolojik ve iklimsel yapısının bir sonucu olarak afetlerle sıklıkla yüzleşen bir ülkedir. Bu nedenle afet yönetiminin önemi ve ciddiyeti her geçen gün artmaktadır. Bu tez, afet yönetiminde Emniyet Teşkilatının organizasyonel anlamda yerini ve faaliyetlerini incelemektedir. Literatürde afet yönetimi konusunda pek çok çalışma yapılmış olsa da polisin bu süreçteki katkısı üzerine yapılmış çalışma yok denecek kadar azdır. Çalışmanın literatürdeki bu boşluğu doldurması amaçlanmaktadır. Araştırmada konuya ilişkin yazılmış tezler, makaleler, kitaplar, gazete haberleri ve dijital kaynaklardan faydalanılmıştır. İlk bölümde, afet kavramı ve türleri, afet yönetim süreci aşamaları ile birlikte ele alınmıştır. İkinci bölümde ise, Türkiye’de afet yönetiminin tarihi detaylı şekilde açıklanarak, kurumsal yapılanma ve afet yönetim sürecinde yer alan sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi verilmektedir. Üçüncü bölümde afet yönetimindeki kritik bir rolü olan emniyet teşkilatının yapısı, görevleri ve faaliyetleri anlatılarak, teşkilatın afet yönetiminde koordinasyon, güvenlik sağlama, arama kurtarma ve iyileştirme süreçlerine katkılar örneklerle detaylandırılmıştır. Asli görevi suçu önlemek ve güvenliği sağlamak olan polis, afetlerde bu görevleri ile birlikte pek çok sorumluluk üstlenerek bu süreçte rol alan en önemli kurumlar arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet yönetimi, Polis, Emniyet Teşkilatı

**DISASTER MANAGEMENT IN TURKEY AND ROLE OF GENERAL
DIRECTORATE OF POLICE**

Didem KILINÇ

**Erciyes University, Graduate School of Social Sciences
Master's Thesis, January, 2025
Supervisor: Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ
Second Supervisor: Asist. Prof. Mehmet Seyda OZAN**

ABSTRACT

Disasters have become one of the most significant issues in human history due to the destruction they cause and the social and economic losses they entail. In recent years, the frequency and number of disasters have been on the rise. Turkey, as a result of its geological and climatic structure, is a country that frequently confronts disasters. Consequently, the importance of disaster management are increasing. This thesis examines the organizational role and activities of the Security Organization in disaster management. Although numerous studies have been conducted in the literature on disaster management, there is a scarcity of research focusing on the contribution of the police in this process. In the research, theses, articles, books, newspaper reports, and digital sources related to the subject have been utilized. The first section addresses the concept of disaster and its types, along with the stages of the disaster management process. The second section provides a detailed explanation of the history of disaster management in Turkey, including information about the institutional structure and civil society organizations involved in the disaster management process. The third section describes the structure, duties, and activities of the security organization, which plays critical role in disaster management, elaborating on how the organization contributes to coordination, ensuring safety, search and rescue, and recovery processes, supported by examples. The police, whose primary duty is to prevent crime and ensure safety, are among the most important institutions involved in this process as they undertake numerous responsibilities.

Keywords: Disaster, Disaster Management, Police, Police Department

ÖN SÖZ

Bu tezi yazma sürecinde desteğini benden esirgemeyen ve koşulsuz arkamda duran Sayın Müdürüm 1. Sınıf Emniyet Müdürü Nihat DUYGU' ya, yüksek lisans eğitimim boyunca bana her zaman umut veren ve gülen yüzünü esirgemeyen Danışman Hocam Prof. Dr. Hakkı BÜYÜKBAŞ' a, sürecin en stresli anlarında pozitif duruşuyla güç veren ve çalışmamda yol gösteren Kıymetli Hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Seyda OZAN' a teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım sürecinde bebeğimle ilgilenerek bana kolaylık sağlayan kıymetli annelerim Hamide YILMAZ ve Aynur KILINÇ' a, bir abladan daha fazlası olan ve kendi çocukları kadar bana da annelik yapan ablam Duygu GÖKÇEK' e çok teşekkür ederim.

Didem KILINÇ, Kayseri , 2025

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AFET YÖNETİMİ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Afet Kavramı	4
1.2. Afet Türleri.....	5
1.2.1. Doğal Afetler	6
1.2.1.1. Deprem	7
1.2.1.2. Sel.....	8
1.2.1.3. Heyelan.....	11
1.2.1.4. Çığ	12
1.2.1.5. Fırtına	13
1.2.1.6. Yangın	14
1.2.1.7. Kuraklık.....	16
1.3. Afet Yönetim Süreci.....	17
1.4. Bütünleşik Afet Yönetimi.....	18
1.4.1. Risk ve Zarar Azaltma Aşaması	20

1.4.2. Hazırlik Aşaması.....	22
1.4.3. Müdahale Aşaması.....	22
1.4.4. İyileştirme Aşaması	23

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE AFET YÖNETİMİ

2.1. Türkiye’de Afet Yönetiminin Tarihsel Gelişimi	24
2.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	24
2.1.2. 1923-1944 Dönemi	25
2.1.3. 1944-1959 Dönemi	26
2.1.4. 1959-1999 Dönemi	27
2.1.5. 1999 Sonrası Dönem.....	29
2.2. Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma.....	31
2.2.1. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD).....	31
2.3. Afet Yönetiminde Koordinasyon Birimleri.....	33
2.3.1. Afet ve Acil Durum Kurulu	35
2.3.2. Başkanlık AFAD Merkezi	35
2.3.3. Afet Yönetim Merkezleri.....	35
2.3.4. İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu (İAADKK)	36
2.3.5. İl AFAD Merkezi.....	36
2.4. Afet Yönetiminde Sivil Toplum Kuruluşları.....	38
2.4.1. Kızılay.....	38
2.4.2. AKUT (Arama Kurtarma Derneği).....	38
2.4.3. UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri)	39
2.4.4. NAK (Nilüfer Arama Kurtarma)	40
2.4.5. GEA -Toprak Ana-	40
2.4.6. Mahalle Afet Gönüllüleri Derneği (MAG).....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AFET YÖNETİMİNDE EMNİYET TEŞKİLATININ ROLÜ

3.1. Emniyet Teşkilatı Tarihi.....	42
------------------------------------	----

3.2. Emniyet Teşkilatının Genel İdare İçindeki Yeri	46
3.3. Emniyet Teşkilatının Yapısı	47
3.4. Emniyet Teşkilatının Görevleri	50
3.4.1. Polisin Önleyici (İdari) Görev ve Yetkileri	53
3.4.2. Polisin Adli Görev ve Yetkileri	55
3.4.3. Polisin Diğer Görev ve Yetkileri	57
3.5. Afet Yönetiminde Görev Alan Emniyet Teşkilatı Birimleri ve Faaliyetleri	59
3.5.1. Afet ve Acil Durum Şube Müdürlüğü	59
3.5.2. Polis Arama Kurtarma Şube Müdürlüğü	60
3.5.3. Polis Takviye Hazır Kuvvet Müdürlüğü.....	61
3.5.4. Havacılık Daire Başkanlığı.....	62
3.5.5. Afet Kriminal İnceleme Büro Amirlikleri	64
SONUÇ	69
KAYNAKÇA.....	72

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1. Kaynağına Göre Afetler	6
Tablo 3. 1. Emniyet Genel Müdürlüğünde Görev Yapan Emniyet Hizmetleri Sınıfı Personelinin Rütbelerine Göre Dağılımı	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 1. Afet Yönetim Döngüsü.....	20
Şekil 2. 1. Türkiye’de Afet Yönetiminin Kurumsal Gelişimi.....	31
Şekil 2. 2. AFAD Teşkilat Şeması	32
Şekil 2. 3. Olay Seviyesine göre Koordinasyon Düzeyleri ve Fonksiyonları	34
Şekil 3. 1. Emniyet Teşkilatı Şeması	48

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. 1. 2000-2024 Yılları arasında Türkiye’de Kaydedilen deprem sayısı	8
Grafik 1. 2. Türkiye’de 1940-2023 yılları arasında meydana gelen sel afetlerinin yıllara göre dağılımı.....	9
Grafik 1. 3. Türkiye’de 1940-2023 Yılları Arasında Meydana Gelen Heyelan Afetlerinin Yıllara Göre Dağılımı	12
Grafik 1. 4. Türkiye’de 1940-2023 Yılları Arasında Meydana Gelen Çığ Afetinin Yıllara Göre Dağılımı.....	13
Grafik 1. 5. Türkiye’de 1940-2023 Yılları Arasında Meydana Gelen Fırtına Afetinin Yıllara Göre Dağılımı.....	14
Grafik 1. 6. Türkiye’de 2000-2023 Yılları Arasında Meydana Gelen Orman Yangınlarının Çıkış Nedenlerine Göre Yangın Sayılarının Dağılımı	15
Grafik 1. 7. Türkiye Geneli Yıllara Göre Yağış Dağılımı	17

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. 1. Türkiye Deprem Tehlike Haritası.....	7
Harita 1. 2. Türkiye’de 2023 yılında meydana gelen şiddetli yağış/sel afetinin illere göre dağılımı.....	10
Harita 1. 3. Türkiye Heyelan Yoğunluk Haritası.....	11

KISALTMALAR ve SİMGELER LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AA	: Anadolu Ajansı
AADK	: Afet ve Acil Durum Kurulu
AKİ	: Afet Kriminal İnceleme
AKUT	: Arama Kurtarma Derneği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AYDES	: Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi
BM	: Birleşmiş Milletler
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
DVI	: Disaster Victim Identification (Felaket Kurbanlarının Kimliklendirilmesi)
EM-DAT	: The Emergency Events Database (Uluslararası Acil Durum Veritabanı)
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
ETK	: Emniyet Teşkilatı Kanunu
GAMER	: Güvenlik Ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Başkanlığı
HFA	: Hyogo Framework for Action (Hyogo Çerçeve Eylem Planı)
INSARAG	: International Search And Rescue Advisory Group (Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu)
İAADKK	: İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu
KBRN	: Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer Tehditler
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MAG	: Mahalle Afet Gönüllüleri Derneği
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
NAK	: Nilüfer Arama Kurtarma
PAK	: Polis Arama Kurtarma
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
RG	: Resmi Gazete
TAMP	: Türkiye Afet Müdahale Planı
TDK	: Türk Dil Kurumu

TUSAK : Türkiye Ulusal Sismoloji ve Arziçi Fiziği Komisyonu
TUJJB : Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliğı
UNDRR : The United Nations Office for Disaster Risk Reduction (Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi)
VIP : Very Important Person (Çok Önemli Kişi)

GİRİŞ

Afetler, insanlık tarihi boyunca hem doğal hem de insan kaynaklı nedenlerle meydana gelen olaylardır ve her bir afet, farklı ölçekte yıkım, kayıp ve toplumsal değişimlere yol açmaktadır. İklim değişiklikleri, hızlı nüfus artışı, yanlış yerleşim politikaları ve altyapı eksiklikleri, afetlerin etkilerini daha da büyötmekte ve bu olayların sıklığını artırmaktadır. Son yıllarda dünya genelinde, yangınlar, seller, depremler ve fırtınalar gibi afetlerin sayısı ve şiddeti gözle görülür şekilde artmıştır. Gittikçe daha karmaşık hale gelen, etkililiğı ve sıklığı artan afetler, afet yönetiminde güncellemeyi ve geliştirmeyi zorunlu kılmıştır (Azimli Çilingir ve Örcen Güler, 2020, s. 153). Bu bağlamda afet yönetiminin etkililiğini arttırmak için yasal, kurumsal ve politik anlamda destek gerekmektedir. Ayrıca tüm paydaşlar bu süreçte gereken sorumluluğı üstlenmelidir (Özer, 2017, s. 2).

Türkiye, jeolojik ve iklimsel yapısı nedeniyle sıkça büyük afetlerle karşılaşan bir ülkedir. Son yıllarda yaşanan deprem, sel, yangın gibi afetler sonucu ortaya çıkan yıkım ve zararlar, afet yönetiminin ciddiyetini ortaya koymaktadır. Bu durum, afet yönetiminin yalnızca devletin bir sorumluluğı olmakla kalmayıp, tüm toplumun ortak çabalarını gerektiren bir süreç olduğunu göstermektedir.

Afetler, yalnızca doğrudan zararlarla sınırlı kalmaz; uzun vadeli ekonomik kayıplar, toplumsal travmalar ve çevresel bozulmalar da beraberinde gelir. Bir afetin etkisiyle ortaya çıkan toplumsal ve ekonomik kayıpların en aza indirilebilmesi, hızlı ve etkin bir müdahale ile mümkündür. Bu noktada afet yönetimi, afetlerin öncesinde, sırasında ve sonrasında alınması gereken önlemleri içeren bir dizi aşamadan oluşur. Afet yönetiminin temel amacı, insan hayatını korumak, toplumsal düzeni sağlamak ve afet sonrası toparlanma sürecini hızlandırmaktır. Afet yönetimi, önceden planlama, erken uyarı sistemleri, acil müdahale ve iyileştirme gibi birçok aşamayı kapsar ve bu aşamalarda pek

çok kamu ve özel sektör kuruluşu, sivil toplum örgütleri (STK'lar) ve yerel yönetimler aktif olarak görev alır.

Bu tez, afet yönetiminde kritik bir rolü olan emniyet teşkilatının afet öncesi, sırası ve sonrasındaki faaliyetlerini incelemektedir. Emniyet teşkilatının, afetlerin öncesinde hazırlık yapma, afet sırasında güvenlik sağlama, arama-kurtarma ve sivil güvenliğin sağlanması, afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılandırma aşamalarındaki rolü, literatürde yeterince kapsamlı bir şekilde ele alınmamıştır. Bu boşluğun doldurulması amacıyla yapılan bu çalışmada, emniyet teşkilatının afet yönetimindeki merkezi rolü vurgulanacaktır.

Diğer yandan afet yönetimi, toplumların karşı karşıya kaldığı kriz durumlarında hızlı ve etkili müdahaleler gerektiren bir alan olarak güçlü bir kurumsal altyapıya ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda kurumsal dayanıklılık kavramı/teorisi, afet yönetiminde rol üstlenen kuruluşların esnekliğini, uyum sağlama kapasitesini ve uzun vadeli sürdürülebilirliklerini artırmak adına önemli bir çerçeve sunmaktadır. Kurumsal dayanıklılık en temel tanımıyla, kurumların ani değişimlere ve beklenmeyen durumlara karşı direnç gösterebilme ve işlevlerini sürdürebilme yeteneğidir (Kayes, 2015, s. 58). Bu kapsamda çalışma, Türkiye'deki afet yönetim sisteminin etkinliğini Emniyet Teşkilatı örneğinde ele alarak kurumsal dayanıklılıkla ilişkilendirilebilecek gelecek çalışmalara ipuçları sunmayı da hedeflemektedir.

Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmış, literatür taraması yapılarak konuyla ilgili yazılmış tezler, kitaplar, makaleler, gazete haberleri ve dijital kaynaklardan yararlanılmıştır.

Tezde ilk olarak, afet kavramı ve afet türlerinin detaylı bir şekilde tanımı yapılacaktır. Ardından, afet yönetimi sürecinin farklı aşamaları, afet öncesi hazırlık, afet sırasındaki müdahaleler ve afet sonrası iyileştirme aşamaları ele alınacaktır. Türkiye'deki afet yönetiminin tarihsel gelişimi ve mevcut kurumsal yapılanma, ikinci bölümde incelenecek ve Türkiye Afet Müdahale Planı kapsamında açıklanacaktır. Ayrıca sürece katkı sağlayan sivil toplum kuruluşlarına da değinilecektir. Üçüncü bölümde ise, emniyet teşkilatının tarihi, yapısı, görevleri, sorumlulukları ve afet yönetiminde kurumsal açıdan yapılan düzenlemelere yer verilecektir. Ayrıca afet sırasındaki operasyonel faaliyetler üzerinde durulacaktır. Bu çalışma, afetlerin yönetiminde emniyet teşkilatının sadece bir güvenlik

gücü olmanın ötesinde, organizasyonel bir rol üstlendiğini ve afetlerin daha etkin bir şekilde yönetilmesine nasıl katkı sunduğunu gözler önüne serecektir.

Sonuç olarak, bu tez, afet yönetimi sürecinde emniyet teşkilatının önemini vurgulamakta ve bu alandaki literatürdeki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Çalışmada, “Afet yönetiminde Emniyet Teşkilatının rolü ve katkısı nedir?”, “Emniyet Teşkilatı afet yönetim sürecinde ne gibi faaliyetler gerçekleştirmektedir?” Soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır. Türkiye ve dünya genelindeki afetlerden elde edilen deneyimler, afet yönetiminde emniyet teşkilatlarının daha etkin bir şekilde kullanılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AFET YÖNETİMİ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Afet Kavramı

Afet kelimesi, Arapça *āfat* sözcüğünden gelmektedir ve “bela, felaket, salgın hastalık” anlamı taşır (Etimoloji Türkçe, 2024). 11. yüzyıldan sonra Türkçede, doğadan kaynaklanmış olan yıkımları ifade etmek için Arapça kökenli afet, musibet, belâ ve dâhiye sözcükleri; 16. yüzyıl sonrasında ise *felek* kökünden türetilen felaket ve facia sözcükleri kullanılmıştır (Özcan Gönülal, 2014, s. 170-171).

Afet kavramının literatürde pek çok farklı tanımı yer bulmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre afet, “çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2023).

Afet ve Acil durum Yönetim Başkanlığı (AFAD)’ ın yayınlamış olduğu Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü’ne göre afet, “toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay” olarak ifade edilmiştir. Afet, meydana gelen olay değil, bu olay sebebiyle ortaya çıkan sonuçtur (AFAD, t.y.-2).

Birleşmiş Milletler bünyesinde afet risk azaltma koordinasyonundan sorumlu bir ajans olan *The United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR)*’ ın tanımına göre ise “maruz kalma, savunmasızlık ve kapasite koşullarıyla etkileşime giren tehlikeli olaylar nedeniyle bir topluluğun veya toplumun işleyişinde herhangi bir ölçekte ciddi bir bozulma: insani, maddi, ekonomik ve çevresel kayıplar ve etkiler” olarak tanımlanmaktadır (UNDRR, 2017).

Kadioğlu (2008) afeti tanımlarken “insanlar, tabi ve kültürel kaynaklar için fiziksel, ekonomik ve sosyal veya çevresel kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen ve topluluğun yerel imkân ve kaynaklarını kullanarak üstesinden gelemeyeceği doğal ve insan kaynaklı herhangi bir olayın sonucu” ifadelerini kullanmıştır.

Literatürde pek çok tanımına yer verilen afet kavramı ifade edilirken meydana gelen olaydan çok bu olayın sonuçları üzerinde durulmuştur. Meydana gelen olaya afet diyebilmemiz için bir yıkımı da beraberinde getirmesi gerekir. Afet türlerinin sınıflandırması yapılırken de bu yıkımın kaynağı olan olaylardan yola çıkılmaktadır (Sarı, 2022, s. 8).

1.2. Afet Türleri

Dünyada geçmişten günümüze afetler yaşanmaktadır ve yaşanmaya devam etmektedir. Bu afetleri kaynak açısından değerlendirdiğimize karşımıza pek çok afet türü çıkmaktadır. Literatürde bu afet türlerinin sınıflandırılması da tıpkı afet tanımında olduğu gibi çeşitlilik göstermektedir. Genellikle afet türleri kaynağına göre sınıflandırılmaktadır. Aşağıdaki tabloda afetler doğal ve insan kaynaklı olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. AFAD’ ın yapmış olduğu bu sınıflandırmaya göre doğal afetler yavaş veya ani gelişebilmektedir.

Tablo 1. 1. Kaynağına Göre Afetler

Doğal Afetler			İnsan Kaynaklı Afetler
Yavaş Gelişen Doğal Afetler	Ani Gelişen Doğal Afetler		
• Şiddetli soğuklar • Kuraklık • Kıtık	• Deprem • Sel, su taşkınları • Toprak kaymaları, kaya düşmesi • Çığ • Fırtınalar, hortumlar • Volkanlar • Yangınlar		• Nükleer, biyolojik, kimyasal kazalar • Taşımacılık kazaları • Endüstriyel kazalar • Aşırı kalabalıktan meydana gelen kazalar • Göçmenler ve yerlerinden edilenler

Kaynak: AFAD, t.y.-1

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD, 2018b) “Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri” kitabına göre ülkemizde maddi ve manevi anlamda en yıkıcı etkisi bulunan afet türü tarihte belirli dönemlerde yaşamakta olduğumuz depremlerdir. Türkiye’de yaklaşık olarak beş yılda bir geniş çapta can ve mal kaybına sebep olan bir deprem meydana gelmektedir (AFAD, 2018b).

1.2.1. Doğal Afetler

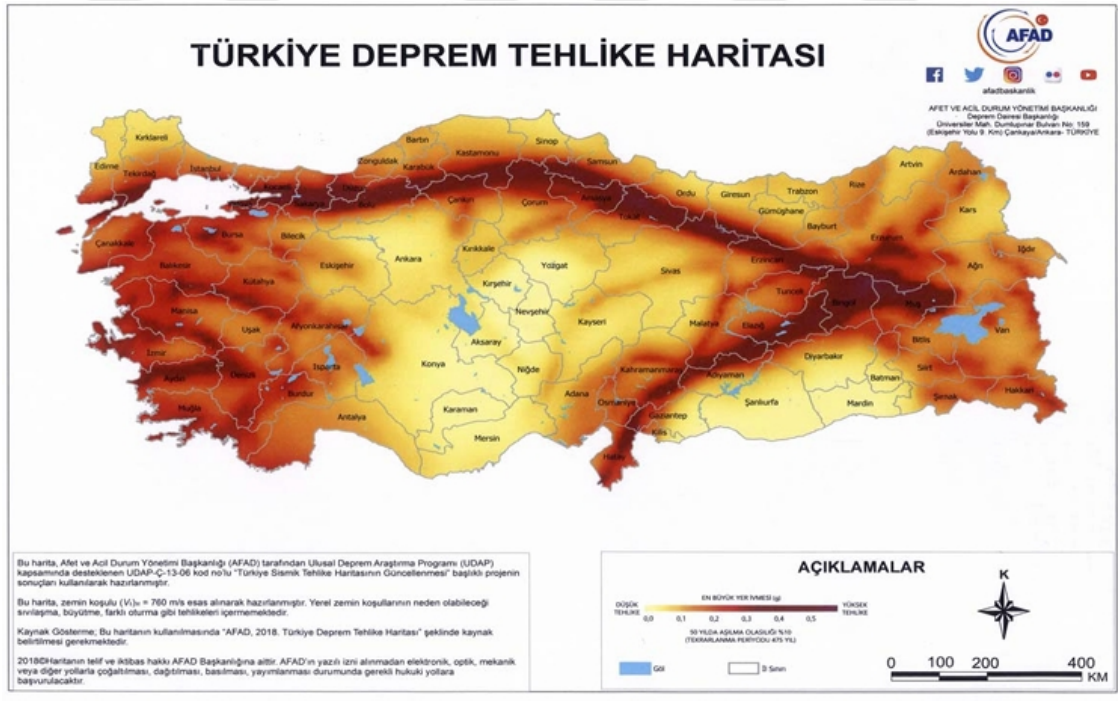
Dünya genelinde değerlendirme yapıldığı zaman 31 çeşit doğal afetin 28’inin meteoroloji kaynaklı olduğu görülmektedir. Ülkemizde en sık görülen meteoroloji kaynaklı doğal afetler ise sel, taşkın, don, dolu, şiddetli yağış, orman yangınları, şiddetli rüzgâr, çığ, kar ve fırtınalardır (AFAD, 2024a). En yıkıcı doğa kaynaklı afet türü olarak ise depremler ön plana çıkmaktadır.

1.2.1.1. Deprem

Deprem, tektonik kuvvetlerin veya volkan faaliyetlerinin etkisiyle yer kabuğunun kırılması sonucu meydana gelen enerjinin sismik dalgalar hâlinde yayılarak yeryüzünü kuvvetle sarsması olayıdır (AFAD, t.y.-2).

Türkiye, jeolojik yapısı ve jeodinamik konumu nedeniyle çok sayıda fay hattının üzerinde yer almaktadır. 1996 yılında yürürlüğe girmiş olan Türkiye Deprem Bölgeleme Haritası, AFAD tarafından yürütülen Ulusal Deprem Araştırma Programı kapsamında Şekil 1’ de gösterildiği şekilde güncellenmiştir. 18 Mart 2018’ de Resmî Gazete’ de yayınlanan güncel harita 1 Ocak 2019’da yürürlüğe girmiştir (AFAD, 2018a).

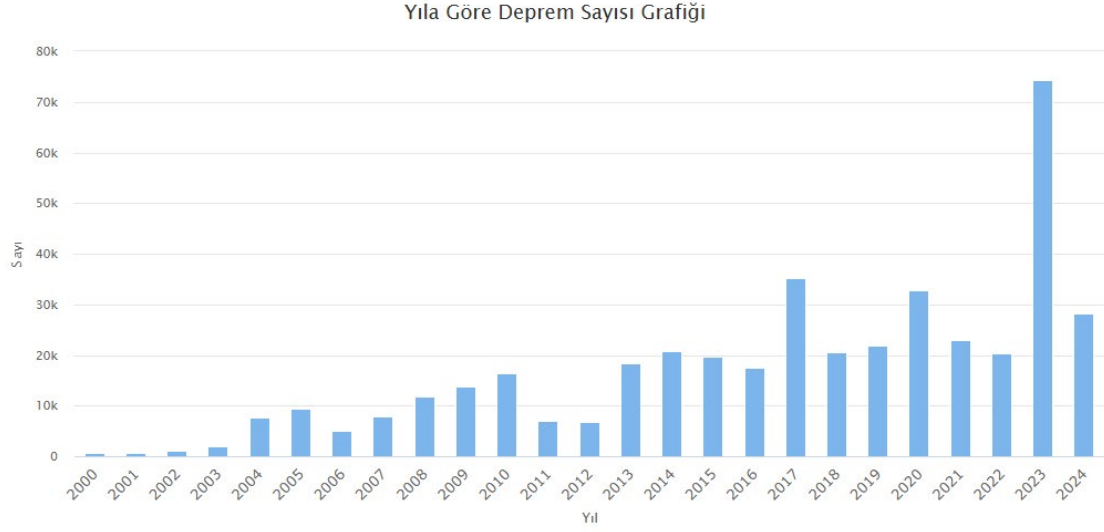
Harita 1. 1. Türkiye Deprem Tehlike Haritası

Kaynak: AFAD, 2018a. Türkiye Deprem Tehlike Haritası

Harita 1.1. 'de eski haritada bulunan "deprem bölgeleri" yerine "en büyük yer ivmesi" cinsinden değerler gösterilmiştir. Buna göre Kuzey Anadolu fayı, Doğu Anadolu Fayı ile Ege ve Marmara Bölgeleri en riskli bölgeler olarak gösterilmektedir. Son yıllarda meydana gelen, özellikle Şubat 2023' te Kahramanmaraş merkezli yaşanan depremler, mevcut haritada gösterilen riski doğrulamıştır.

Grafik 1. 1.2000-2024 Yılları arasında Türkiye’de Kaydedilen deprem sayısı

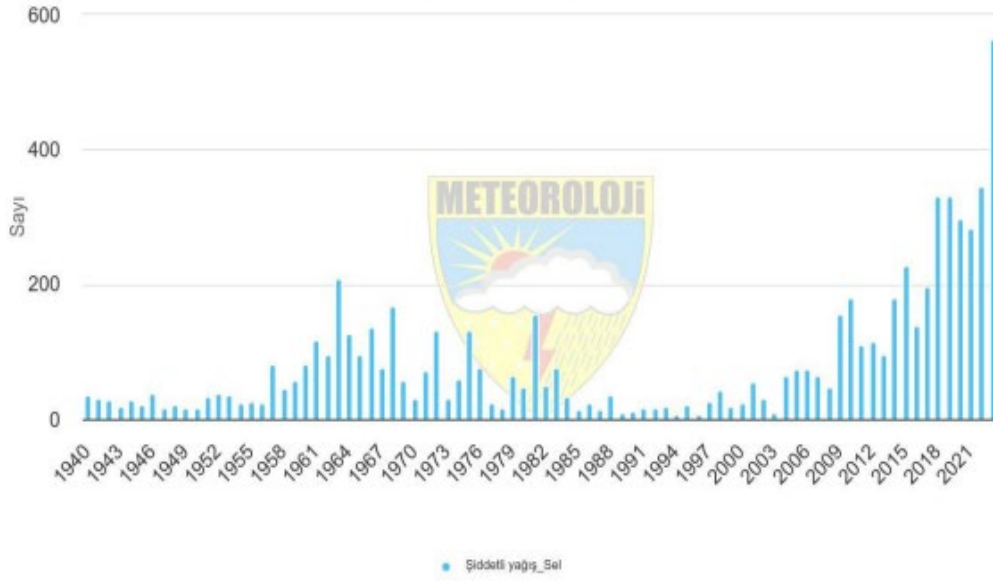
Kaynak: AFAD, 2024b

Grafik 1.1. 'de AFAD verilerine göre Türkiye’de son yirmi yılda kaydedilen deprem sayısı görülmektedir. 2013 yılı itibari ile deprem sayılarında geçmiş yıllara göre artış eğilimi gözlemlenmiştir. 2023 yılı, 74.232 deprem sayısı ile en çok deprem kaydedilen yıl olmuştur (AFAD, 2024b).

1.2.1.2. Sel

Suların bulunduğu yerde yükselerek veya başka bir yerden gelerek, genellikle kuru olan yüzeyleri kaplaması olayı sel olarak tanımlanır. Oluşum hızına göre seller ani, hızlı ve yavaş olarak sınıflandırılır. Oluşum yeri açısından ise akarsu (dere ve nehir) seli, kıyı seli, kuru dere seli, şehir seli ve baraj/gölet seli olarak isimlendirilmektedir. (AFAD, t.y.-2). Sel, yoğun yağış, kar erimesi, baraj veya göl taşmaları gibi nedenlerle meydana gelen ani ve büyük miktarda suyun akmasıyla oluşan doğal bir afettir. Genellikle nehirlerin taşması sonucu oluşur, ancak şiddetli yağışlar veya su birikintilerinin bulunduğu alanlarda da meydana gelebilir.

Grafik 1. 2. Türkiye’de 1940-2023 yılları arasında meydana gelen sel afetlerinin yıllara göre dağılımı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024

Meteoroloji Genel müdürlüğü verilerine göre 2023 yılında 565 sel olayı meydana gelmiştir. Özellikle 2000’li yıllardan sonra sel olaylarında artışlar yaşanmıştır. 1940 yılından bu yana en fazla sel afeti 2023 yılında görülmüştür (Grafik 1.2.). 2023 yılında sel afetinin yaşandığı iller; Manisa, Elâzığ, Çorum, Nevşehir, Muğla, İzmir, Balıkesir ve Kütahya’dır (Harita 1.2.).

Harita 1. 2. Türkiye’de 2023 yılında meydana gelen şiddetli yağış/sel afetinin illere göre dağılımı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024

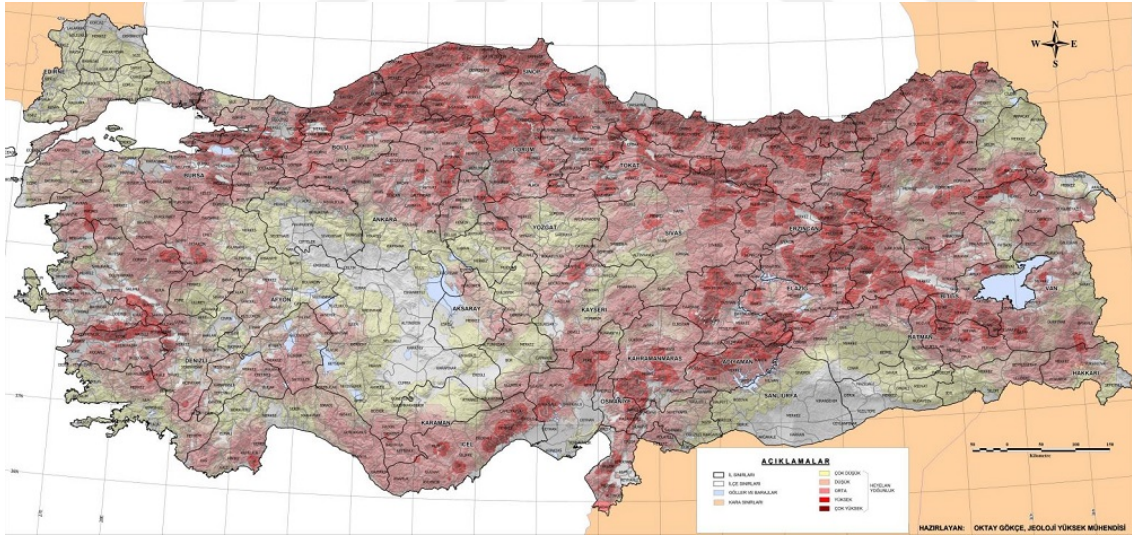
Selin etkileri oldukça yıkıcı olabilmektedir. Depremden sonra yıkıcı etkisi en fazla olan ikinci doğa kaynaklı afet olarak gösterilmektedir. Çevresel bozulmalar ve bölgesel iklim değişiklikleri ile yakından ilgisi bulunan sellerin sıklığı ve büyüklükleri her bölgede değişiklik göstermektedir. Akarsu tipi seller genellikle 50 ile 100 yıl gibi bir zaman aralığı ile tekrarlanır. Bu tip seller genel itibari ile önlenemez ve erken uyarı sistemleri ve tahminler, birtakım önlemler ve halkın bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi ile zararları azaltılabilir. Ani sellerde ise hava şartları, toprak yapısı, bitki örtüsü gibi faktörler etkilidir. Özellikle kurak bölgelerde zayıf bitki örtüsü ve dik yerler selin hızını kuvvetlendirerek yıkıcı etkilere sebep olabilmektedir. Bunların yanında insanların hatalı davranışları da su baskını ve sellerin önemli sebeplerindendir. Kentleşme çalışmaları planlanırken bölgenin hidrojeolojik ve meteorolojik şartlarına odaklanılması ve bölgeye uygun inşaat tekniklerinin tercih edilmesi sel riskini azaltan araçlardır (Ergünay, 2007).

1.2.1.3. Heyelan

Heyelan; arazi, kaya veya toprak parçalarının, aşırı yağış, deprem veya yer çekimi gibi dış faktörlerin etkisi ile fark edilir seviyede eğim aşağı hareket etmesi veya kaymasıdır (AFAD, t.y.-2).

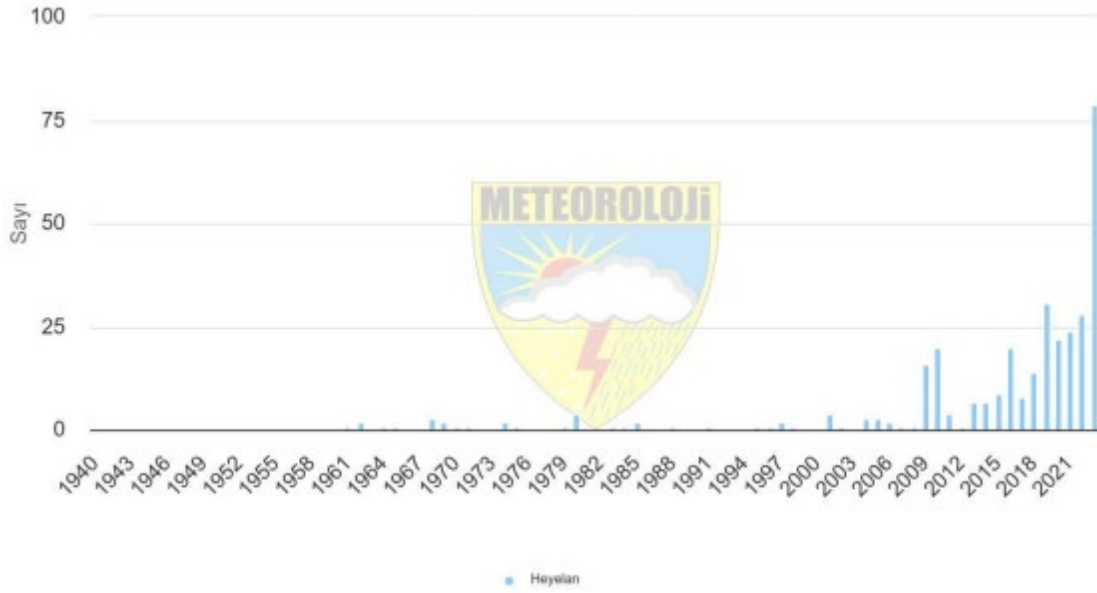
Heyelan oluşumunda su elbette hazırlayıcı bir faktördür. Ancak asıl heyelan kütlesi su ile yumuşamış biçimde değildir. Suyun etkisi ile kuru bir kütle halinde kayganlaşan zemin üzerinde hareket eder. Türkiye’de genellikle Kuzey Anadolu’ nun dağlık ve yağış alan bölgelerinde sıklıkla görülmektedir (Kadıoğlu, 2008). Heyelanın meydana gelmesinde iklim, bitki örtüsü arazi yapısı, yağışlar gibi doğal etmenler bulunmaktadır. Bunların yanında doğal olmayan etmenler de vardır ve doğal etmenler kadar heyelanın ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Bunlar; göç sebebiyle ortaya çıkan hızlı nüfus artışı, dik yamaçlarda çoğalan kaçak yapılaşmalar, yetersiz arazi kullanım karar ve planları, denetim eksikliği ve yol yapım çalışmaları olarak gösterilebilir (Ergünay, 2007). Türkiye’de 2022 yılında 859, 2023 yılında ise 564 heyelan meydana gelmiştir (AFAD, 2023a; 2024a).

Harita 1. 3. Türkiye Heyelan Yoğunluk Haritası

Kaynak: AFAD, 2008

Grafik 1. 3. Türkiye’de 1940-2023 Yılları Arasında Meydana Gelen Heyelan Afetlerinin Yıllara Göre Dağılımı

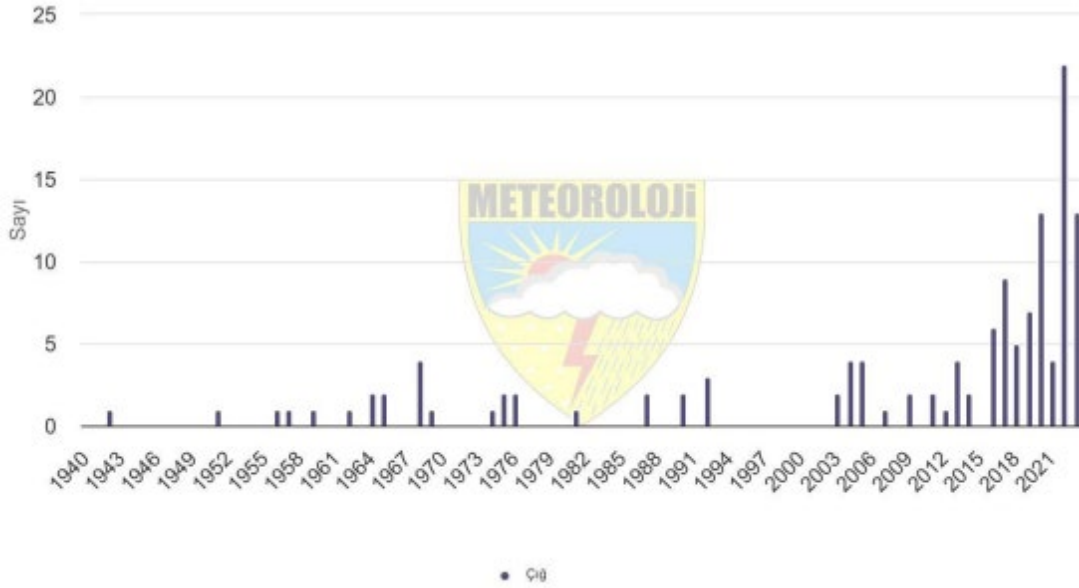
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024

Grafik 1.3. incelendiğinde, 1961 yılından günümüze kadar en fazla heyelan afeti 2023 yılında yaşandığı görülmektedir. 2023'te Türkiye’de 79 heyelan olayı yaşanmıştır (MGM, 2024).

1.2.1.4. Çığ

Büyük kar kütlelerinin dağ yamaçları gibi eğimli bölgelerde kendiliğinden veya başka bir tetikleyici sonucu dengesinin bozulması sebebiyle birdenbire ve büyük bir hızla harekete geçerek yamaç eğimine doğru ortaya çıkan akma hareketidir (AFAD, t.y.-2). Çığ genellikle kar yağışının çok olduğu dağlık ve engebeli alanlarda görülür. Bu nedenle çoğunlukla yapılaşmanın ve yerleşim yerlerinin az olduğu bölgelerde meydana gelir (Yavuz, 2013, s.23).

Grafik 1. 4. Türkiye’de 1940-2023 Yılları Arasında Meydana Gelen Çığ Afetinin Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: Meteoroloji Genel müdürlüğü, 2024

Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerine göre çığ afetinde son yıllarda artış gözlenmektedir. 1940’tan bu yana en fazla çığ olayı 2022 yılında görülmüştür (Grafik 1.4.).

Çığ oluşumuna sebep olan faktörler arasında meteorolojik olaylar, arazinin eğimi, topografik yapısı, güneye bakan dik yamaçlar ve bölgenin ağaçsız çıplak oluşu ve gürültü gösterilebilir (Sever, 2019). Yamaçlarda bulunan orman ve bitki örtüsü çığ düşme riskini azaltır. Türkiye’de Doğu Anadolu Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Karadeniz iç kesimlerindeki dağ yamaçlarında çığ düşmeleri meydana gelmektedir. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesinde kış aylarında yoğun kar yağışı sosyal hayatı önemli ölçüde etkilemektedir. Çığ düşmelerinin yaşandığı engebeli araziler genellikle yerleşim yerleri ve yapılaşmanın olmadığı bölgelerdir. Ancak son yıllarda kış turizminin popüler hale gelmesi ile birlikte bu bölgelerde tesis sayısında artış olmuştur. Bu durum hem çığ görülme sıklığının hem de yol açtığı yıkımın boyutunu artırmıştır (Yavuz, 2013, s.23).

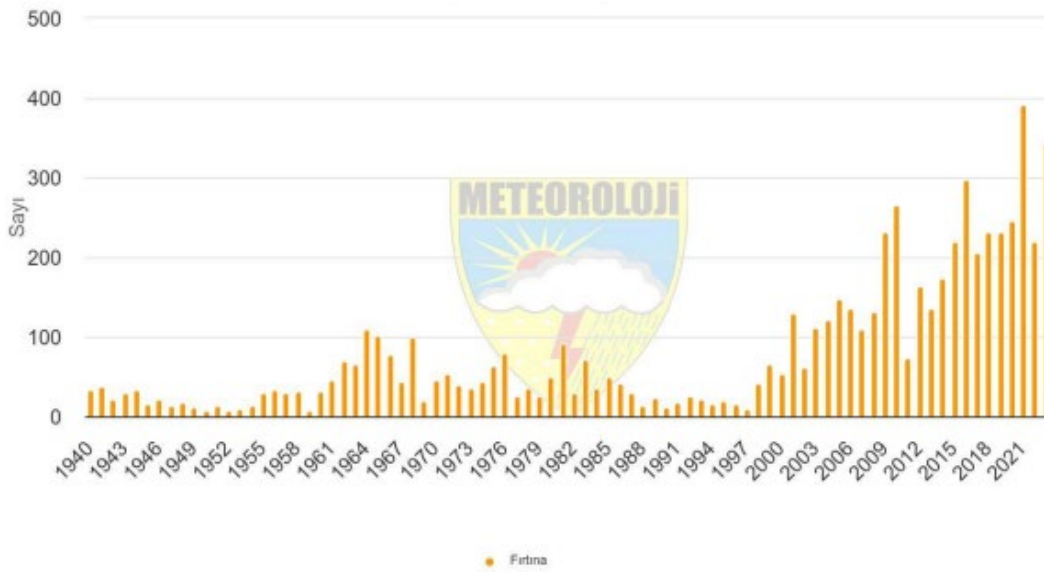
1.2.1.5. Fırtına

AFAD’ın yayınladığı Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğüne göre 23 ila 26 m/s hızında esen rüzgârlara fırtına denir. Tek başına oluştuğunda rüzgâr fırtınası olarak

isimlendirilirken beraberinde getirdiği unsurlara göre kar fırtınası, kum fırtınası, dolu fırtınası gibi isimler alabilmektedir (AFAD, t.y.-2).

Fırtınalar; kıyılarda su basması, ağaç devrilmesi, iç kesimlerde çatı uçmaları, kapalı alanlarda sobadan kaynaklanan karbonmonoksit zehirlenmesi gibi olaylara sebep olmaktadır. Bunun dışında deniz taşımacılığı, iletişim ve enerji nakil hatları ve havayolu ulaşımına zarar vermektedir (Şahin, 2019, s. 186).

Grafik 1. 5. Türkiye’de 1940-2023 Yılları Arasında Meydana Gelen Fırtına Afetinin Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024

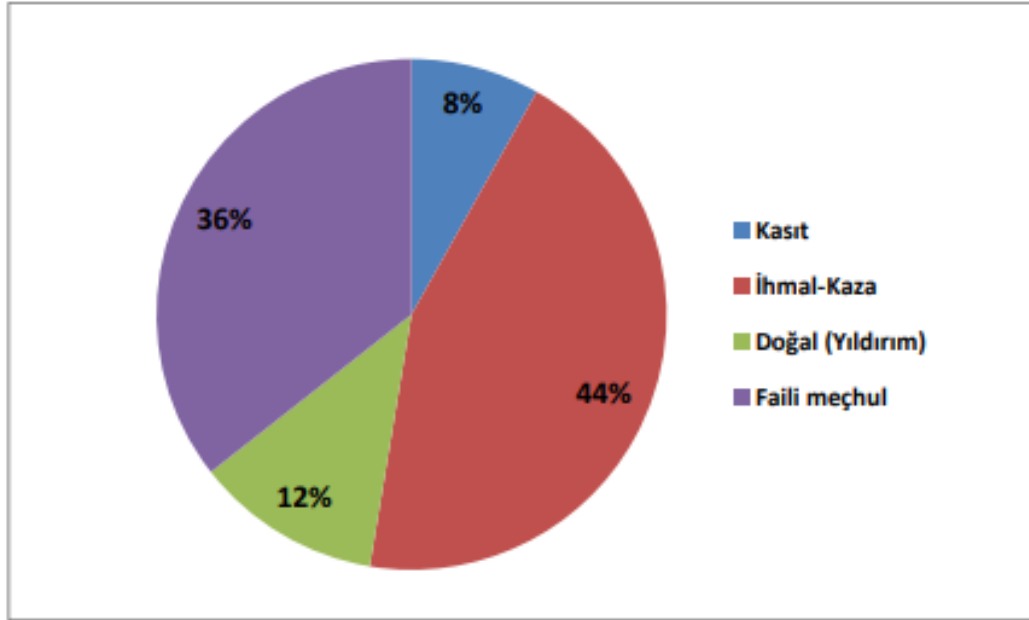
Türkiye’nin her yerinde fırtına görülebilmektedir. Özellikle 2000’li yıllarda fırtına olaylarında artış gözlemlenmiştir. 1940 – 2023 yılları arasında en fazla fırtına afeti sayısının 2023, 2021, 2016 ve 2010 yıllarında gerçekleştiği görülmektedir. 2023 yılında gerçekleşen 342 fırtına olayı, meydana gelen afetlerin %23,2’sini oluşturmaktadır (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024). 2021 yılı ise 1940’tan beri afet olaylarının en fazla görüldüğü yıl olmuştur (Grafik 1.5.).

1.2.1.6. Yangın

Yangının meydana gelebilmesi için oksijen, yüksek ısı ve yanıcı madde gerekir (AFAD, t.y.-2). Türkiye’de özellikle yaz aylarında aşırı sıcak havaların etkisiyle yangınlar

yaşanmaktadır. Yangın afeti, özellikle ormanlık alanlarda yaşanmakta olup doğal yollarla gerçekleşebildiği gibi insan eliyle de meydana gelebilmektedir.

Grafik 1. 6.Türkiye’de 2000-2023 Yılları Arasında Meydana Gelen Orman Yangınlarının Çıkış Nedenlerine Göre Yangın Sayılarının Dağılımı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024

Türkiye’de orman yangınlarının yüzde 90’ı insan etkinliklerinden kaynaklanmaktadır (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024). Ormanlar, kasıtlı yakılabildiği gibi bilgisizlikten veya ihmal sonucu da yanabilmektedir. Türkiye’de 2000-2023 döneminde çıkan toplam 56.612 orman yangını sonucunda 372.549 hektarlık ormanlık alan zarar görmüştür. 2023 yılında çıkan 2.579 orman yangınında ise, 15.520 hektarlık ormanlık alan zarar görmüştür. Bu yılda çıkan yangınlar, 2000-2023 döneminde çıkan yangınların sayı ve alan miktarı açısından %4’üne karşılık gelmektedir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024).

Türkiye’de bulunan ormanlık alanların % 58’i yangına hassasiyeti bulunan bölgelerdedir. Özellikle yaz aylarında sıcak hava dalgasının etkisi ve nem oranını aşırı düşmesi, yangın tehlikesini önemli ölçüde arttırmaktadır (Ergünay, 2007, s.12). Orman yangınlarının sayısından çok yanan alan miktarı önemlidir. 2008 ve 2001 yıllarında Türkiye’de çok sayıda büyük orman yangını meydana gelmiştir. Bu dönemler kuraklığın hâkim olduğu ve orman yangınlarıyla mücadelenin zor şartlarda gerçekleştirildiği yıllardır. Bu nedenle kuraklığın etkileri iyi takip edilmeli ve gereken önlemler alınmalıdır (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024).

Türkiye’de orman yangınlarının önlenmesi, çıkan yangınların tahribat ve zararlarının azaltılmasına yönelik çalışmalar 6831 sayılı Orman Kanunu’na göre Tarım ve Orman Bakanlığınca yürütülmektedir.

Yangınlarda, özellikle orman yangınlarında hızlı müdahale çok önemlidir. Her yıl dünya üzerinde 350 milyon hektardan fazla ormanlık alan yangın sebebiyle yok olmaktadır. Bu alanlar beraberinde insanlar ve diğer canlılar ile onların yaşam alanlarını da yok etmektedir. Bu noktada hızlı müdahale ile ekonomik kayıpların önüne geçilmekte ve ormanlık alanların büyük ölçüde korunması sağlanmaktadır (Sunar ve Kurnaz, 2022, s. 65).

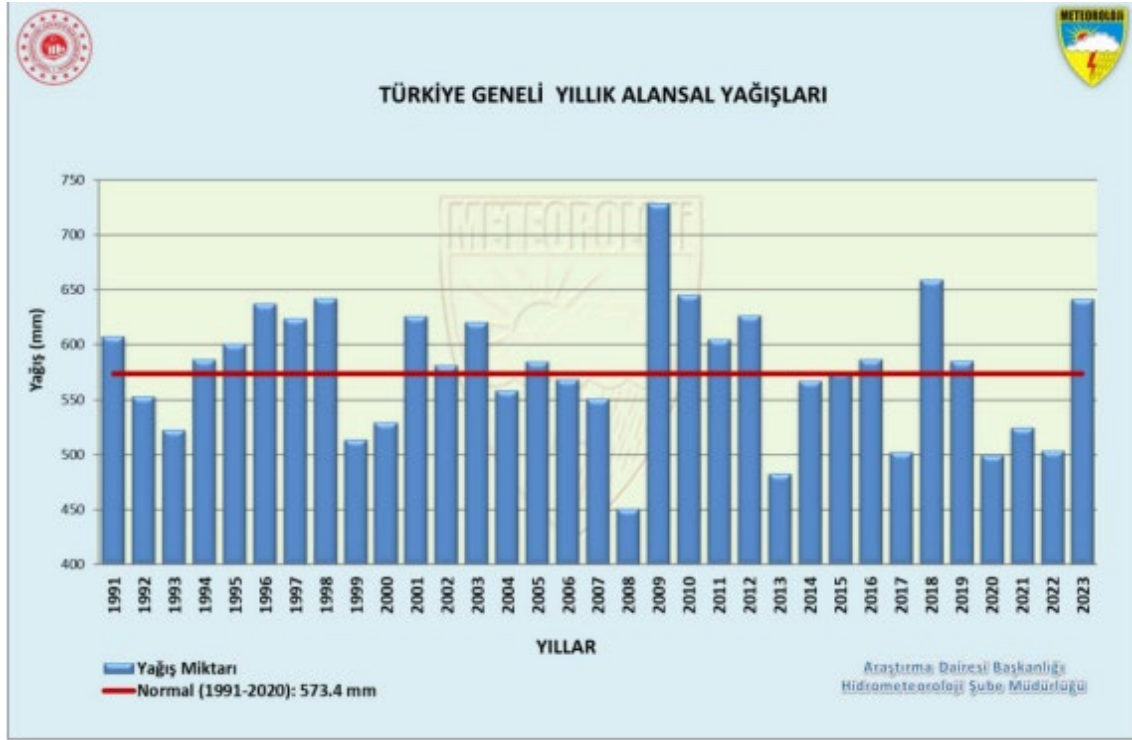
1.2.1.7. Kuraklık

Hava sıcaklıklarının mevsim normallerini fazla aşması ve yıllık ortalama yağış miktarının normalin çok altına inmesinin sebep olduğu doğa kaynaklı bir afet türüdür (AFAD, t.y.-2).

Literatürde pek çok türü karşımıza çıkan kuraklık türleri genellikle üç başlık altında incelenir. Bunlar; meteorolojik, hidrolojik ve tarımsal kuraklıklardır. Meteorolojik kuraklık belirli bir zaman dilimi (en az 30 yıl) yağış ortalamasındaki düşmeyi ifade eder. Hidrolojik kuraklık ise yine yağış azlığının sebep olduğu yüzey ve yeraltı sularında meydana gelen azalmayı ifade eder. Tarımsal kuraklık, bitkilerin kök çevresinde, büyümesi için ihtiyacı olan yeterince nemli alan bulunmamasıdır (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, t.y.).

1990’lı yılların başından beri devam eden yüksek sıcaklıklar Akdeniz bölgesinde kuraklık tehlikesine işaret etmiştir. Özellikle 1999 ve 2000 yıllarında Türkiye’de kuraklık yaşanmış olup güney bölgelerinde tarımı ciddi ölçüde etkilemiştir (Ergünay, 2007, s. 13). Ocak 2023’ te ise son 22 yılın en kurak Ocak ayı yaşanmıştır (NTV, 2023). Haziran ve Eylül 2023 tarihleri arasında Endonezya’da 18,8 milyon insan kuraklıktan etkilenmiştir. Bu durum 2023 yılının en etkili afeti olarak kaydedilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde ise güney ve orta batı bölgelerde hasarın 14,5 ABD doları olarak kaydedildiği bir kuraklık yaşanmıştır (EM-DAT, 2024).

Grafik 1. 7. Türkiye Geneli Yıllara Göre Yağış Dağılımı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2024

Türkiye’de 1974’ten günümüze kadar görülen en kurak yıl 2008 yılıdır. 2008’de toplam yağış 451,6 mm olarak ölçülmüştür. 2020,2021 ve 2022 yıllarında normali altında seyreden yağış miktarı 2023’te normali üzerine çıkmıştır.

Kuraklık tüm dünyada; çözümü zor, kalıcı ve sosyoekonomik açıdan en tehlikeli afet türlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Kahraman, 2022). Geçmişten günümüze Türkiye’nin hemen her bölgesinde salınımlar halinde kuraklık yaşanmıştır. Gelecekte de kuraklığın etkisinin artacağı yapılan araştırmalarda gözlenmektedir. Bu nedenle kalkınma ve tarımsal faaliyetlerin planlanmasında kuraklık ciddi şekilde dikkate alınmalıdır (Deniz Öztürk ve Ünlü, 2022, s.678).

1.3. Afet Yönetim Süreci

Afet yönetimi; tüm toplumun sorumluluk almasını gerektiren, afeti önlemek ve hasarı en aza indirmeyi, hızlı ve doğru müdahale etmeyi ve afetten zarar gören insanlar için güvenli ve yeni bir yaşam alanı sağlamayı hedefleyen bir mücadele sürecini ifade etmektedir. Bu mücadeleyi etkin kılmak için afet öncesi, afet sırası ve sonrasında yapılacak olan çalışmaların koordinasyonu ve toplumun tüm kurum ve kuruluşlarının imkânlarını

planlanan çerçevede kullanılması gerekir. Bu imkân ve kaynaklar stratejik kullanılmalı ve öncelikler belirlenmelidir. Bu anlamda afet yönetimi oldukça karmaşık, dinamik ve çok yönlü bir süreçtir (AFAD, 2024, t.y.-2).

Bir başka tanıma göre afet yönetimi; insanların etraflarında gelişen doğal olaylar konusunda bilgi sahibi olmaları, sebeplerine kadar tanımaları ve tekrarı halinde bu olayların etkisinden korunmayı veya en az düzeyde etkilenme sağlamayı amaçlayan çalışmaların tamamıdır. Modern ve etkin bir afet yönetimi, afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası gerekli olan çalışmaların tamamını kapsar (Erkal ve Değerliyurt, 2009, s. 151).

Afet yönetimi, doğal veya insan kaynaklı afetlerin önceden tahmin edilmesi, önlenmesi, müdahale edilmesi ve iyileştirme çalışmalarının yapılmasını içeren geniş kapsamlı bir süreçtir. Genellikle hükümet kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar tarafından yürütülür. Ayrıca, afet yönetiminde toplumun katılımı ve bilinçlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Toplumun afetlere karşı bilinçli ve hazırlıklı olması, afetlerin etkilerini azaltmada önemli bir rol oynamaktadır.

Kısacası afet yönetimi, afet öncesi dönemde dâhil edilerek afet sırasında ve sonrasında yapılan tüm hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarını içine alan, çeşitli kurum ve kuruluşlarında sürece dâhil olduğu toplumun bir arada çalışmasını gerekli kılan ve sürekli geliştirilmesi gereken bütüncül bir süreçtir (Kahraman, 2022, ss. 16-17).

Afet yönetim sürecinde ağırlıklı olarak afet sonrası müdahale ve iyileştirme çalışmaları üzerinde durulduğu görülür. Ancak bunun afet mücadelesinde pek fark yaratmadığı anlaşılmış ve 1990' lı yıllarla birlikte uluslararası afet politikaları geliştirilmeye başlanmıştır. Türkiye'de ise bu politika geliştirme süreci dünya ile paralel gitmiş olsa da özellikle 1999 depremi ile birlikte afet yönetimi üzerinde ciddi şekilde durulmaya başlanmıştır (Kahraman vd., 2021, s. 8).

1.4. Bütünleşik Afet Yönetimi

AFAD' ın tanımına göre Bütünleşik Afet Yönetimi; afetlerle baş edebilen, dayanıklı ve dirençli bir toplum için bütün tehlikeleri göz önüne alan, afet yönetiminin tüm aşamalarında yapılması gereken faaliyetler ve alınacak önlemleri, toplumun bütün kuvvet ve kaynaklarından yararlanarak gerçekleştirebilen bir yönetim sürecidir (AFAD, t.y.-2).

Tüm dünyada gittikçe karmaşık hale gelen, etki alanı büyüyen ve sıklığı artan afetler, meydana geldikleri yerde sosyo-ekonomik anlamda ciddi zararlara sebep olmaktadır.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin gelişme sürecini ekonomik ve sosyal yıkımlar sebebiyle olumsuz etkilemektedir. Afetlerin bu yıkıcı etkileri bu ülkelerde gelişme sorunu olarak görülmeye başlamıştır. Bu sebeple afetler konusunda risk algısı da değişmeye başlamış ve afet politikalarında ve afet yönetim sürecinde risk odaklı yaklaşım önem kazanmıştır (Azimli Çilingir ve Örcen Güler, 2020, s. 153).

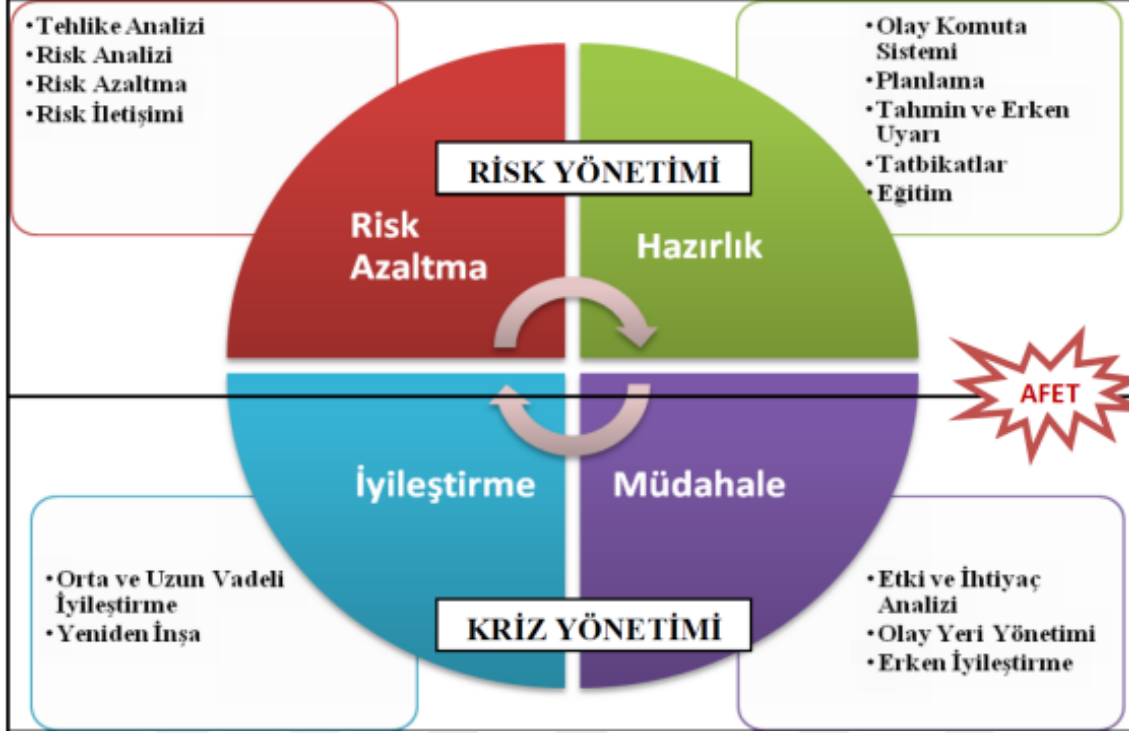
Afet konusunda pek çok çalışma yapılmış olsa da bugünkü anlamda bütünleşik afet yönetimi düşüncesinin ortaya çıkışı 1990'lı yılların başlangıcına rastlamaktadır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1989 yılında alınan karar ile 13 Ekim, “Dünya Afet Risklerinin Azaltılması Günü” olarak belirlenmiştir. 1994 yılında Japonya Yokohama’da düzenlenen Doğal Afetlerin Azaltılması Konferansında “Daha Güvenli Bir Dünya İçin Yokohama Strateji ve Eylem Planı” hazırlanmıştır. Konferansta risk yönetimi kavramı ve afet zararlarının azaltılmasına yönelik çalışmalar üzerinde durulmuştur (Küpelioglu, 2022, s. 41). Yine BM tarafından 2005-2015 yılları arası Doğal Afet Risk Azaltımı 10 yılı olarak ilan edilmiş ve Hyogo Çerçeve Eylem Planı (Hyogo Framework for Action- HFA) yayımlanmıştır (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 2024). 2015 yılında üçüncü BM Dünya Konferansında kabul edilen Sendai Afet Risk azaltma Çerçevesi, 2015-2030 yılları arasında afet risklerini azaltmaya yönelik politika ve uygulama önerilerini içermektedir. Politika yapma sürecinde ve yasal düzenlemelerde görev, yetki ve sorumlulukların açık bir biçimde gösterilmesi ve devlet, özel kurumlar, sivil toplum örgütleri ve halkın iş birliğinin önemi vurgulanmıştır. Yapılan bu çalışmalar ile afet yönetiminde risk odaklı yaklaşım ve afet yönetiminin bir bütün olarak ele alınmasının önemi ve gerekliliği ortaya konmuştur.

Türkiye’de afet yönetimi anlayışı zaman içerisinde değişim ve dönüşüme uğramıştır. Başlangıçta kriz yönetimi olarak adlandırılan afet sonrası müdahale ve kurtarma odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir. 1939 yılında yaşanan Erzincan depreminde de aynı yaklaşım sergilenmiş ve ilk yasal düzenlemelerde afet sonrası müdahale sürecine odaklanılmıştır. 1980'lere gelindiğinde bu yaklaşımın eksiklikleri fark edilmiş, özellikle 1999 yılında yaşanan Marmara depremi, risk yönetiminin afet yönetimindeki önemini göstermiştir (Akduman, 2024, s. 1756).

Klasik afet yönetim sistemi daha çok eş zamanlı bilgiye dayanmayan ve afet öncesinde tahmin veya geçmiş bilgilerden yola çıkarak alınan bazı planlayıcı kararlardan

oluşmaktadır. Bütünleşik afet yönetim sistemine klasik afet yönetim sisteminden farklı olarak risk faktörü de eklenmiştir.

Şekil 1. 1. Afet Yönetim Döngüsü

Kaynak:Kadioğlu, 2011, Küpelioğlu, 2022

Afet yönetimi evreleri literatürde genellikle dört aşamada incelenir. Bunlar; risk ve zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarıdır. Her bir aşamada yapılan çalışmalar bir sonraki aşamanın başarı düzeyini etkilemektedir. Bu nedenle çoğunlukla daire şeklinde veya iç içe geçmiş zincir halkalar şeklinde gösterilir (AFAD, t.y.-2).

1.4.1. Risk ve Zarar Azaltma Aşaması

Afete neden olabilecek doğal veya insan kaynaklı tehlikelerin ve çevresel bozulmaları engellemek veya etkilerini azaltmak amacıyla afet öncesi, sonrası ve afet sırasında alınması gereken tedbirler ve çalışmalar zarar azaltma evresini oluşturmaktadır. Bu çalışmalar uzun vadelidir ve birçok kurum ve kuruluşun birlikte belirli bir amaç doğrultusunda çalışmasını gerektirir. Uygulamada iyileştirme aşamasındaki çalışmalarla birlikte başlar ve yeni bir afet meydana gelene kadar sürmektedir (AFAD, t.y.-2).

Risk ve zarar azaltma aşamasında yapılan faaliyetler, müdahale ve iyileştirme evrelerinden kavram ve pratik açısından farklılık göstermektedir. Bu aşamada, çok sayıda

kurum ve kuruluşun iş birliği ve disiplinler arası bir çalışma gerekir. Ayrıca risk ve zarar azaltma faaliyetleri toplumu merkez alan ve uzun zamana yayılan çalışmalardır. Bu nedenle toplumun her kesimine sorumluluk yüklemektedir (Kadioğlu, 2011, s. 60).

Kadioğlu (2008), zarar azaltma konusunda yapılması gerekenleri şöyle sıralamıştır:

- Kullanılabilecek var olan kaynakları belirlemek,
- Yerleşim alanlarındaki tehlikeleri belirlemek ve risk profili oluşturmak,
- Kurum ve kuruluşlar için tehlikeleri belirlemek ve risk profili oluşturmak,
- Yeni afet senaryoları geliştirmek ve bunlar için çözümler sunmak,
- Meydana gelebilecek hasarları tespit etmek ve etki analizi yapmak,
- Mevcut afet çalışmalarını incelemek ve yapılmamış olanları belirlemek,
- Zarar azaltma konusunda kısa, orta ve uzun dönemli planlar hazırlamak,
- Uygulamadaki zarar azaltma tedbirlerini incelemek,
- Hazırlık çalışmaları ve planlamalar konusunda toplumu, kurum ve kuruluşları bilgilendirerek koordine etmek,
- Erken uyarı altyapısı oluşturarak toplumun korunmasını sağlamak,
- Ortaya çıkabilecek zararlar, tehlikeli alanlar ve alınabilecek önlemler konusunda toplumu devamlı ve doğru bilgilendirmek,
- Afet bilincini geliştirecek çalışmalar yapmak,
- Riskli yapıları kamulaştırarak koruma sağlamak,
- Risk bulunan tesis ve altyapıları güçlendirmek,
- Tarihi eserleri ve doğayı koruma altına almak,
- Mevcut işyerlerini afetlere dirençli hale getirmek (Kadioğlu, 2008, s. 11).

1.4.2.Hazırlık Aşaması

5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre hazırlık aşaması; “afet ve acil durumlara etkin bir müdahale amacıyla önceden yapılan her türlü faaliyetler” olarak tanımlanmıştır.

Hazırlık aşaması, risk yönetiminde ikinci önemli aşamadır. Bu aşamada gerçekleştirilen çalışmaların asıl hedefi, insanları olumsuz etkileyecek tehlikelere karşı en uygun biçimde ve zamanında önlemler alarak en etkili şekilde müdahaleye hazırlanmaktır. Bu evrede bütün yönetimler afet yönetimi görevleri için gereken tayinleri ya da belirlemeleri yapmalı, bu görevlerin gerçekleşmesi için gereken ekipman, personel ve diğer kaynakları belirlemelidir. (Kadıoğlu, 2008, s. 18).

Hazırlık aşaması afet olmadan önceki süreçte zarar azaltma aşamasında elde edilen verilerden hareketle nelere ihtiyaç duyulabileceğinin belirlenmesi ve acil eylem planı hazırlanmasını içermektedir. Bunun yanında tahliye sürecinin yönetimi, toplanma merkezlerinin belirlenmesi, il çapında müdahale planlarının oluşturulması ve devamlı güncel tutulması, bölge teçhizat noktaları oluşturulması ve önemli ihtiyaç malzemelerinin depolanması çalışmalarını kapsamaktadır. Ayrıca erken uyarı sistemlerinin de faal olup olmadığı kontrol edilmesi ve güncel tutulması bu evrede gerçekleştirilen çalışmalardır (Şahin, 2019, s. 191).

1.4.3. Müdahale Aşaması

Afetin meydana gelmesinden hemen sonra başlayarak afetin neden olduğu zararın büyüklüğüne göre yaklaşık 2 aylık sürede yapılan tüm çalışmalar müdahale aşamasını oluşturur. Bu aşamada asıl hedef, en kısa zamanda çok sayıda insanı kurtarmak, yaralı olanların tedavilerini sağlamak, tedavisi devam edenlerin ise bu hizmetlerini aksatmamak, barınma, ısınma, yemek, ulaşım, iletişim, güvenlik ve psikolojik destek gibi ihtiyaçların en iyi şekilde sunulmasını sağlamaktır (AFAD, t.y.-2).

Afet gerçekleştikten sonra can ve mal kurtarma çalışmaları ile birlikte birim içindeki olağanüstü halin de normalleşmesi için çaba gösterilmelidir. Müdahale aşamasında personel görevlendirmesi, insanların ikaz edilmesi ve tahliyesi, barınma ve tıbbi ihtiyacının karşılanması, devamlı iletişim sağlanması, arama kurtarma çalışmaları, hasarın belirlenmesi ve zarar azaltma için gereken çalışmalar yapılmaktadır (Kadıoğlu, 2008, s. 23).

1.4.4. İyileştirme Aşaması

Afet yönetiminde, afete müdahaleden sonra gelen evre iyileştirmedir. Bu evrede amaç afetten etkilenmiş olanların ihtiyaçlarını en verimli şekilde karşılamak ve yaşamlarının bir an önce normalleşmesini sağlamaktır. İyileştirme aşaması; afet sonrası süreçte ortaya çıkabilecek afetler ile mücadele olanaklarını geliştirmeyi ve en az zararın oluşmasını sağlamayı, yaşam alanlarını daha güvenli hale getirmek için gereken yasal, kurumsal, ekonomik ve sosyal faaliyetleri kapsayan uzun bir süreçtir (AFAD, t.y.-2).

Bu aşama, kaynak yönetiminde iyileştirici önlemlerin alındığı bir evredir. Bu önlemler meydana gelen hasara göre öncelik sırasına konulmalıdır. Sonrasında kaynaklar tasfiye edilmeli ve tasfiye esnasında kullanılan kaynaklar kayıt altına alınmalı ve aksaklıklar belirlenmelidir. Elde edilen deneyimlerden faydalanılarak Acil Durum Eylem Planları incelenmelidir (Kadıoğlu, 2008, s. 28).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE AFET YÖNETİMİ

2.1. Türkiye’de Afet Yönetiminin Tarihsel Gelişimi

2.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Yazılı tarihin başlangıcından bu yana Anadolu toprakları üzerinde büyük afetler yaşanmıştır. Anadolu’da kurulan pek çok uygarlık bu afetler sebebiyle yıkılmıştır (Yılmaz, 2003, s. 73). Türkiye’de afet yönetimi tarihine bakıldığında çok eski dönemlerdeki uygulamalarla karşılaşılmaktadır. İlk somut çalışmalar 14 Eylül 1509 tarihinde gerçekleşen İstanbul depremine dayanmaktadır. Bu depremde 13.000’ den fazla insan yaşamını yitirmiş, 109 cami 1.047 yapı yıkılmıştır. Bu deprem sonrasında dönemin padişahı □. Bayezid tarafından çıkarılan bir ferman ile yıkılan evlerin yeniden inşa edilmesi için ev başına 20 altın bağışta bulunulmuştur. Ülkede bir nevi olağanüstü hâl ilan edilmiş olup İstanbul’un yeniden inşa edilmesi için 50.000 usta görevlendirilmiş, 14-60 yaş arasındaki bütün erkeklerin inşaatlarda çalışması emredilmiştir. Bununla birlikte deniz kenarında dolgu zemine ev inşa edilmesi yasaklanmış, ahşap “bağdadi” bina inşa edilmesi teşvik edilmiştir. (AFAD, 2019; Kahraman, 2022, s.38 ve Yılmaz, 2003, s. 74). Bu dönemde alınan önlemler ve yapılan faaliyetler zarar azaltma çalışmaları olarak değerlendirilebilir.

1848 yılında çıkarılan Ebniye Nizamnamesi (Yapılar Tüzüğü) ile ilk kez şehirleşme ve yapılaşma faaliyetleri belli kurallara bağlanmış olup 1877 yılında ülke genelinde uygulanmaya başlanmıştır (AFAD, 2012). Bu faaliyetler sonrasında ilk kurumsal düzenleme 1955’te belediyelerin kurulması ile olmuştur. İlk İstanbul’da kurulan belediye teşkilatının bulunduğu her yerde yolların düzeltilmesi ve altyapı çalışmalarını içeren hükümlerin yer aldığı Ebniye Kanunu 1882 yılında çıkmıştır (Dövendemir, 2023, s.16).

2.1.2. 1923-1944 Dönemi

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise ilk kurumsal icraat 1923 yılında kurulan Mübadele, İmar ve İskân Bakanlığının kurulmasıdır. Yerleşim ve yapılaşma hususundaki düzenlemeler bu bakanlığa verilmiştir. Ancak bakanlık iki yıl sonra İçişleri Bakanlığı ile birleştirilmiştir.

3 Nisan 1930 tarihinde 1580 sayılı Belediye Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile yerleşim ve imar konusundaki denetim işleri ve ihtiyaç sahibi olanlara konut sağlamak belediyelerin görevleri arasına sayılmıştır. 10 Haziran 1933'te ise 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yolları Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile Ebniye Nizamnamesi birkaç madde dışında tamamen değiştirilmiş ve imar ve iskân konularında yeni düzenlemeler yapılmıştır. 2290 sayılı kanunla afet ve verdiği zararlara yönelik doğrudan bir düzenleme getirilmemiştir. 1939 yılında ise 3611 sayılı kanun ile Bayındırlık Bakanlığı Kuruluş Kanunu değiştirilmiş, Yapı ve İmar İşleri Reisliği kurulmuştur. Bu değişiklikler ile afetler konusunda yürütülen yardım faaliyetlerini düzenlemek ve daha önceki aksaklıkları gidermek hedeflenmiştir. (Yılmaz, 2003, s.75).

1944 öncesi dönemde yaşanan Erzincan depremi sadece Türkiye'de değil dünyada da şiddeti ve verdiği hasar yönünden büyük bir deprem olarak kayıtlara geçmiştir. 26 Aralık 1939 tarihinde yaşanan depremde 32.962 kişi yaşamını yitirmiştir. Yıkılan ve ağır hasar gören bina sayısı 116.000'in üzerindedir. Deprem sonrasında 3773 sayılı Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntıklarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun 17 Ocak 1940 tarihinde çıkarılmıştır. Bu kanun Cumhuriyet döneminde afetlere yönelik yapılan ilk yasal düzenlemedir. 3773 sayılı kanun ile ilk kez afetzedelere maddi yardım yapılması ve afet bölgelerindeki vergi yükümlülüklerinin terkin, evleri yıkılanlara veya ağır hasar alanlara arsa tahsisi ve yapı malzemesi desteği sağlanmıştır (Yılmaz, 2003, s.75).

1940'lı yılların başında ise ülkemizin pek çok yöresinde büyük su baskınları yaşanmış ve bunun neticesinde 14 Ocak 1943 tarihli ve 4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla birlikte ilk kez su baskınlarında, afet öncesi önlemler ve afet sırasında yapılacak faaliyetler belirlenmiştir (AFAD, 2012, s.17).

2.1.3. 1944-1959 Dönemi

Erzincan depremi akabinde belirli periyotlarla yaşanan Niksar-Erbaa, Adapazarı-Hendek, Tosya-Ladik ve Bolu-Gerede depremlerinde de çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Bu bölgelerde yaşanan depremler sonucunda toplamda 43.000 insan hayatını kaybetmiş, 75.000 kişi yaralanmış ve 200.000 bina ağır hasar görmüş veya yıkılmıştır. (AFAD, 2019, s. 17). Bunun üzerine afet sonrası yaraların sarılmasından öteye gidebilmek amacıyla 18 Temmuz 1944 tarihinde, Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler isimli 4623 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, ilk kez depremler konusunda ülke genelini kapsayan hükümler içermektedir.

1945 yılına gelindiğinde 4623 sayılı yasa gereği bazı çalışmalar yapılmıştır. Bayındırlık Bakanlığı ve bazı üniversitelerin iş birliği neticesinde ilk kez deprem bölgelerini gösteren Türkiye haritası oluşturulmuştur. Bu haritada deprem bölgeleri; büyük hasara uğramış bölgeler, tehlikeli deprem bölgeleri ve tehlikesiz bölgeler olmak üzere üç kısma ayrılmıştır. Aynı yıl 1937 İtalyan şartnamesinden esinlenilerek Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik ile afet bölgelerindeki bina inşa edilmesi belirli şartlara bağlanmıştır (Yılmaz, 2003, s.77).

1953 yılında Bayındırlık Bakanlığına bağlı Yapı ve İmar işleri Reisliği bünyesinde Deprem Bürosu kurulmuştur. 1955'te deprem konusuna yangın ve su baskını konuları da dahil edilerek deprem, seylap, yangın (DE-SE-YA) şubesi olarak faaliyetlerine devam etmiştir (Dövendemir, 2023, s.17).

1950'li yıllarda sanayileşme ve göçün artışı ile birlikte kentleşme hız kazanmış ve buna bağlı olarak çarpık kentleşme faaliyetleri görülmeye başlanmıştır (Güler, 2012, s. 85). 9 Temmuz 1956 tarihinde 6785 sayılı İmar Kanunu ile afet yönetimi konusunda önemli hükümler yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile yapı denetiminin sağlanması, yerleşim yerlerinin belirlenmesinde doğal afet tehlikesinin tespit edilmesi konularına önem verilmiştir (6785 sayılı İmar Kanunu, 1956).

Bu dönemde gerçekleşen diğer önemli gelişmeler 1958 yılında 7116 sayılı Kanun ile İmar ve İskân Bakanlığının kurulması ve aynı yıl 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununun çıkarılmasıdır. 7116 Sayılı İmar ve İskân Vekâleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkında Kanun ile Bakanlığa bazı görevler yüklenmiştir. Bunlar;

- Afetler gerçekleşmeden önce ve sonra gereken tedbirleri almak,
- Ülkedeki bölge, şehir ve köylerin planlamasını sağlamak,
- Konut ve yerleşim problemlerine çözüm üretmek,
- Ülkedeki yapı malzemelerinin ölçütlerinin belirlemek ve geliştirmek.

Kanunda İmar ve İşkn Bakanlığının afetler konusunda sayılan görevleri Bayındırlık Bakanlığından devralmak şeklindeyir. Bu görevler o dönemin koşullarında çok olumlu bir ilerleme olarak kaydedilmiştir. Yine 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununa doğal afetler esnasında ihtiyaç duyulan kurtarma ve ilkyardıı çalışmaları da dahil edilmiş, böylece bu husustaki önemli bir eksiklik giderilmiştir (Güler, 2012, s.87).

2.1.4. 1959-1999 Dönemi

15.05.1959 tarihinde, “Afet Kanunu” olarak da bilinen 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun ıkarılmıştır. Bu kanun o güne kadar afet yönetimi alanındaki en önemli gelişme olarak gösterilebilir (Dövendemir, 2023, s.19). 7269 sayılı Kanun ile Cumhuriyet Döneminde ıkarılan tüm kanunlar tek bir kanun haline getirilmiş ve doğal afetlerden kaynaklanan zararı giderebilmek ve afet öncesi, sırası ve sonrasında neler yapılabileceği hususu üzerinde durulmuştur. ıkarıldığı dönemde uluslararası alanda pek çok ülkenin örnek aldığı, ağdaş ve kapsamlı gösterilen kanun önemli oranda revize edilmiştir ve geçerliliğini korumaktadır. Ayrıca bu Kanun ile her yaşanan afet neticesinde yardım kanunu çıkarılması işlemine son verilmiş ve Genel Bütçe haricinde bir Afetler Fonu uygulamasına gidilmiştir (AFAD, 2018b, s.22).

7269 sayılı Yasa, esas itibariyle deprem, sel, yangın, erozyon, heyelan, çığ gibi afetlerin ardından kamu müdahalesini etkin kılmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla yönetenlere olağanüstü birtakım yetkiler verilmiş ve afete müdahale sürecini yönetmeleri için tüm kaynakların tek otoritesi olması sağlanmıştır. Bu kanun ile afetler konusundaki tüm faaliyetler, Deprem – Seylap – Yangın şubesi kapatılarak Türkiye Emlak Bankası ve Toprak İşkn Genel Müdürlüğünce yrtlmeye başlanmıştır (Dövendemir, s. 87).

1960 yılında İmar ve İskân Bakanlığı bünyesinde Afet İşleri Daire Başkanlığı kurulmuştur. 1965 yılında ise bu kurum Genel Müdürlük haline getirilmiştir (Dövendemir, 2023, s. 20).

Türkiye’de 1960’lı yıllarda yaşanan bir dizi afet sonucunda, afetlerin sebep olduğu hasarın giderilmesi faaliyetlerinde birtakım aksaklıklar meydana gelmiş ve yeni ihtiyaçlar ortaya çıkması ile birlikte 7269 sayılı kanuna bazı değişiklikler ve ek maddeler getirilmiştir. 1968 yılında, 1051 sayılı Yasa ile önemli değişiklikler yapılmış ve Kanuna ek 7 madde dahil edilmiştir. Bu güncelleme ile birlikte hizmetin daha hızlı ve verimli olması, vatandaşlara daha kapsamlı yardım götürülmesi amaçlanmıştır (Güler, 2012, s.88).

1968 yılında Amasra-Bartın, 1969’da Demirci ve Alaşehir, 1970’te Gediz, 1971’de ise Burdur ve Bingöl illerinde yaşanan depremler yaklaşık 27.000 yapının yıkılması veya ağır hasar almasına sebep olmuştur. Afetler Fonu yaşanan bu afetler sonrasında yetersiz kalmış, bu sebeple ayrı bir deprem fonu oluşturulmuştur (Yılmaz, 2003, s. 79). Ayrıca 1972 yılında 1571 sayılı Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankası’nda Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun yürürlüğe girmiştir (Güler, 2012. S. 89).

1983 yılında İmar ve İskân Bakanlığı ile Bayındırlık Bakanlığı tek çatı altında toplanarak Bayındırlık ve İskân Bakanlığı kurulmuştur. Yine 1983 yılında çıkarılan 180 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Türkiye’de afet yönetiminden sorumlu olan kuruluş olarak belirlenmiştir (Dövendemir, 2023, s. 22). 1985 yılında ise 3194 sayılı İmar Kanunu çıkarılarak imar mevzuatına yeni bir düzen getirilmiştir. Bu kanun ile birlikte mahalli idarelere imar planlarının yapım ve yürütülmesi işlerinde yetki verilmiştir (AFAD, 2018b, s. 22).

1988 yılında Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yönetmelik ile afet sonrası devletin ilgili birimlerinin afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşması ve afetzede vatandaşlara yardım sağlanması hususunda yardım teşkilatlarının görevleri belirlenmiştir (Kahraman, 2022, s.40). Özellikle koordinasyon hususunda önemli bir adım atılarak Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu Kurulması gündeme gelmiştir (Dövendemir, s.22).

1992 yılında Erzincan’da yaşanan deprem büyük zararlara neden olmuştur. 6,8 şiddetinde gerçekleşen depremde 653 kişi hayatını kaybetmiş, 3850 kişi yaralanmıştır (Yılmaz, 2003, s.79). Meydana gelen deprem, fiziksel kayıpların yanında; göç, işsizlik, üretimin olumsuz etkilenmesi gibi sosyal ve ekonomik kayıplara da yol açmıştır. 7269 sayılı Kanunun yaşanan afetin sebebiyet verdiği kayıpların telafisinde yetersiz kalması üzerine 3838 sayılı Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti ile Şırnak ve Çukurca’da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir (Güler, 2012, s.90). 1995 yılında ise tüm afet bölgelerinde yürütülecek esasları kapsayan 4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun çıkarılmıştır. Ancak 1 Ekim 1995 Dinar depremi sonrasında, kanundaki eksiklikler fark edilmiş, 16 Kasım 1995 yılında 4133 sayılı kanun ile bazı değişiklikler yapılarak yeni maddeler eklenmiştir (Azimli Çilingir, 2019, s.72).

2.1.5. 1999 Sonrası Dönem

1999 yılında yaşanan depremler, Türkiye’deki en büyük ve hasarın en fazla olduğu depremler arasındadır. 17 Ağustos’ta Gölcük’te 7,4 şiddetinde, 12 Kasım’da Düzce’de 7,2 şiddetinde yaşanan depremlerde, 18 binin üzerinde insan yaşamını yitirmiş 48 binden fazla insan yaralanmıştır (Kahraman, 2022, s.40). Deprem, nüfusun ve endüstriyel alanların yoğun olduğu İstanbul, Kocaeli, Yalova ve Düzce ve çevresindeki illeri etkilediğinden ekonomik kayıp da bir o kadar ağır olmuştur. Depremin sebep olduğu ağır zararı gidermek ve normal hayata geri dönebilmek amacıyla önemli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Depremin yaşandığı 17 Ağustos 1999 ve Temmuz 2000 tarihleri arasında; 38 kanun ve KHK, 28 kararname, 6 yönetmelik, 17 tebliğ ve 9 genelge hayata geçirilmiştir. (Güler, 2012, s.92). Genel itibariyle yapılan değişiklikler sıralandığında;

- Yapı denetimi hakkında KHK,
- Afet İnşaat Genel Koordinatörlüğü,
- Afet Bölge Koordinatörlüğü,
- Doğal Afet Sigortaları Kurumu,
- Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü,
- Ulusal Deprem Konseyi,

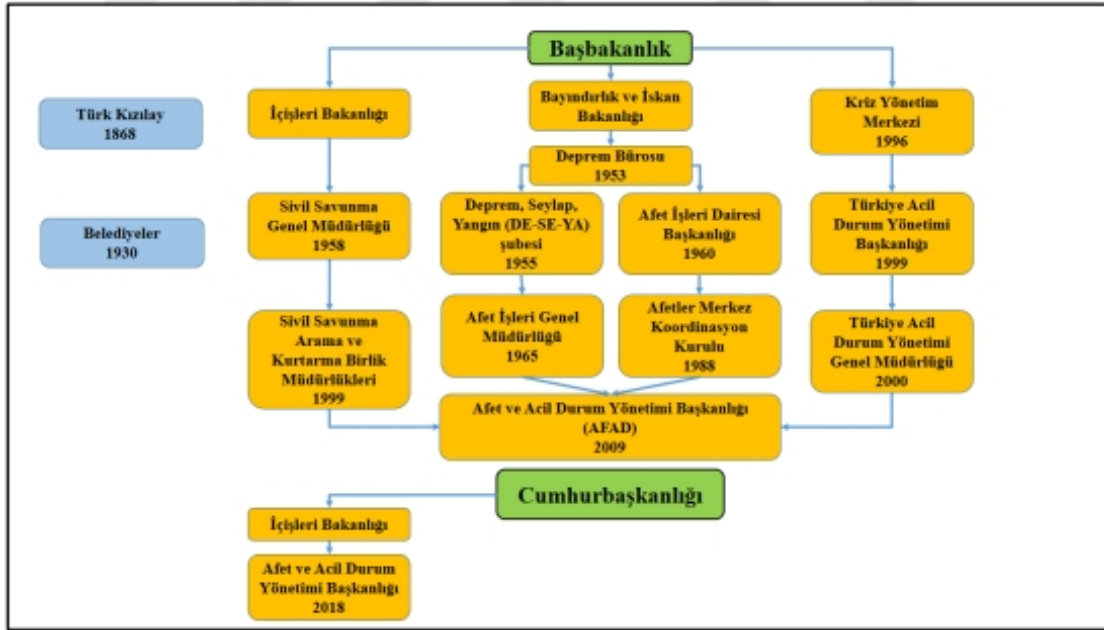
- Zorunlu Deprem Sigortası Kurumu,
- Yapı denetiminde mali sorumluluk sigortası sistemi,
- Sivil savunma, arama ve kurtarma birliklerinin yaygın hale getirilmesi,
- Kızılay'ın teşkilat yapısının güncellenmesi,
- İller arası yardımlaşma sistemi gibi çalışmalar olduğu görülmektedir.

1999 Marmara Depremi ülkemizde afet yönetim sisteminin güncellenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Koordinasyonda meydana gelen sorunları gidermek üzere 2000 yılında Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Yapı denetim sistemi tümüyle değiştirilerek sigorta zorunlu kılınmıştır (AFAD, 2019, s.24). Ancak afet yönetiminde görev alan üç ana kurum; Acil Durum Yönetim Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün birbirinden farklı bakanlıklara bağlı olarak çalışması koordinasyondaki sorunları sürdürmüştür. Bu nedenle 2009 yılında 5902 sayılı Yasa ile bu kurumlar kaldırılmış, merkezde Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, illerde ise Valiye bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri kurulmuştur. Bu yasa ile kriz odaklı afet yönetim sistemi risk odaklı biçiminde düzenlenmiştir (AFAD, 2023b, s. 34).

Cumhurbaşkanlığı Sistemine geçilmesi ile birlik 15 Temmuz 2018 tarihinde 4 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile AFAD İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. 9 Haziran 2022 tarihinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile birlikte AFAD merkez teşkilatında bazı değişiklikler yapılmıştır. Başkanlığa bağlı görev yapan daire başkanlıkları genel müdürlükler olarak değiştirilmiş ve kurumsal kapasitenin büyümesi hedeflenmiştir (AFAD, 2023b, s. 34).

Ülkemizde afet yönetiminin kurumsal gelişimi aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Şekil 2. 1. Türkiye’de Afet Yönetiminin Kurumsal Gelişimi

Kaynak: Sarı, 2022, s.43

2.2. Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma

Türkiye’de Afet yönetimi ve koordinasyonu anlamında 1999 Marmara Depremi önemli bir dönüm noktası olmuştur. Yaşanan deprem neticesinde mevcut kurumsal yapılanmanın yetersizliği acı bir şekilde görülmüştür. Bu nedenle yetki ve koordinasyonun tek bir elde birleştirilmesi kararı verilmiştir (AFAD, 2023b, s. 34).

2.2.1. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

2009 yılında 5902 sayılı Kanun ile Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur. Başbakanlığa bağlı olarak görev yapan AFAD, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kabul edilmesinden sonra yürütülen düzenlemeler kapsamında 2018 yılında İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. 2022 yılında çıkarılan 103 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile AFAD teşkilatında birtakım düzenlemeler yapılmıştır. AFAD teşkilat şeması aşağıdaki şekilde gösterilebilir:

Şekil 2. 2. AFAD Teşkilat Şeması

Kaynak: AFAD, (2024c), s.15

AFAD merkez ve taşra teşkilatından oluşmaktadır. Başkana yardımcı olmak üzere 2 başkan yardımcısı atanabilir ve başkana karşı sorumludur. Merkez teşkilatında yer alan hizmet birimleri;

- Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü,
- Afetlere Müdahale Genel Müdürlüğü,
- Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü,

- Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Rehberlik ve Denetim Başkanlığı,
- Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı,
- Hukuk Müşavirliği,
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,
- Özel Kalem Müdürlüğü

AFAD taşra teşkilatında ise illerde valiye bağlı olan 81 İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ile 16 Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri ile çalışmalarını sürdürmektedir.

Bunlara ek olarak; Afet ve Acil Durum Kurulu ile Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği (TUJJB)'nin bir alt komisyonu olan Türkiye Ulusal Sismoloji ve Arziçi Fiziği Komisyonu (TUSAK) AFAD koordinesinde görev yapmaktadır (AFAD, t.y.-3).

TUSAK, Türkiye Ulusal Jeodezi ve Jeofizik Birliği (TUJJB)'ne bağlı olan 7 alt komisyondan biridir. Komisyonun amacı; Türkiye'de Sismoloji ve arziçi fiziği konularında resmî kurumlar, özel kurumlar ve kişiler ile iş birliği yapmak, koordinasyonu sağlamak, araştırma ve uygulama çalışmalarını geliştirmek, Türkiye'nin üye olduğu uluslararası kuruluşlarda temsil edilmesidir. TUSAK yürütücülük görevi, 17.12.2009 tarihinden beri AFAD Başkanlığınca yerine getirilmektedir (AFAD, t.y.-3).

2.3. Afet Yönetiminde Koordinasyon Birimleri

Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı, afet ve acil durumlar konusunda tek yetkili merciidir. Yaşanan afet veya acil durumun büyüklüğüne göre hem bakanlıklar hem de sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışmalarını yürütmektedir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesi ile birlikte kurumlarda ve ilgili yasal düzenlemelerde değişiklik yapılması ihtiyacı doğmuştur. 2013 tarihli Afet ve Acil Durum Hizmetleri Yönetmeliği güncellenmiş ve 24.02.2022 tarihli ve 5211 sayılı Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Buna bağlı olarak 2014 tarihli Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) da değiştirilmiştir. 5211 sayılı yönetmeliğe göre afet yönetiminde yer alacak olan koordinasyon birimleri şöyledir:

1. Ulusal düzeyde koordinasyon birimleri şunlardır:

1.1) Afet ve Acil Durum Kurulu.

1.2) Başkanlık AFAD Merkezi.

1.3) Bakanlıkların ve diğer kurum ve kuruluşların Afet Yönetim Merkezleri.

(2) Yerel düzeyde koordinasyon birimleri şunlardır:

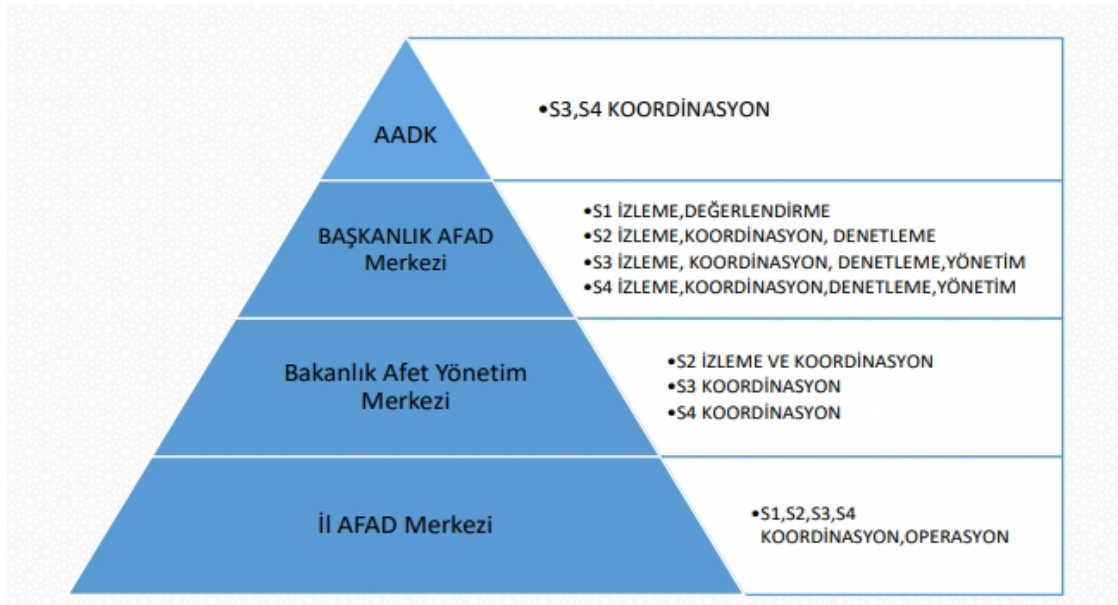
2.1) İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu.

2.2) İl AFAD Merkezi.

2.3) İlçe AFAD Merkezi.” (5211 sayılı Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği, md. 21).

Ulusal düzeyde görev yapan koordinasyon birimlerinin olay seviyesine göre konumları şekilde gösterilmiştir.

Şekil 2. 3. Olay Seviyesine göre Koordinasyon Düzeyleri ve Fonksiyonları

Kaynak: TAMP, 2022, s.21.

2.3.1. Afet ve Acil Durum Kurulu

Afet ve Acil Durum Kurulu, 2020 yılında 67 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile oluşturulmuştur. Meydana gelebilecek afet ve acil durumlar hususunda risk analizi yaparak afet ve acil durum öncesinde alınacak önleyici faaliyetler ile sonrasında yapılacak çalışmalar konusunda öneri sunmak ve kurumlara rehberlik yapmak ile görevlendirilmiştir. Kurul, İçişleri Bakanının başkanlığında olağan hallerde yılda iki kez toplanır. İhtiyaç halinde ise İçişleri Bakanının çağrısı üzerine olağanüstü toplanabilir. Kurul üyeleri; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının ilgili bakan yardımcıları ve Türkiye Kızılay Demegi ile Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü temsilcilerinden oluşur. Kurulun sekreteryası işlerini Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı yürütmektedir (67 No.lu CB Kararnamesi, md. 4).

2.3.2. Başkanlık AFAD Merkezi

Afet ve acil durumlarda ulusal düzeyde etkin müdahale ve koordinasyonu sağlamak üzere AFAD'dan sorumlu Bakan veya yetkilendireceği Bakan Yardımcısının başkanlığında toplanır. Yine AFAD'dan sorumlu Bakan tarafından acil durum veya afet olarak değerlendirilen diğer olay ve durumlarda da toplanmaktadır. 5211 sayılı Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliğinde ana çözüm ortağı olarak yer alan bakanlıklarda ise Bakan yardımcısı veya görevlendireceği üst yönetici, diğer kurum ve kuruluşlarda ise karar almaya yetkili olarak görevlendirilecek üst yönetici düzeyindeki temsilcilerinden oluşmaktadır (TAMP, 2022, s.21).

2.3.3. Afet Yönetim Merkezleri

Ulusal anlamda çalışma grubu sorumlusu olan kurum ve kuruluşlar Afet yönetim merkezleri kurar. Afet yönetim merkezleri; bakanlıklarda, bakan yardımcısı veya yetkilendirdiği üst yönetici başkanlığında görev yapar ve 7/24 esasına göre çalışmaktadır. Diğer kurumlarda ise üst yöneticinin görevlendirdiği bir yönetici başkanlık eder. Merkezler, 5211 sayılı yönetmelik hükümlerine göre görevlerini yerine getirir.

Afet yönetim merkezlerine bağlı çalışma grupları oluşturulur ve her grup için bir yönetici belirlenir. Yöneticiye bağlı olarak koordinasyon ekipleri ve saha destek ekipleri oluşturulur (TAMP 2022, s. 21-22, 5211 Sayılı Yönetmelik, md. 13).

Yerel düzeyde koordinasyon, Başkanlık AFAD Merkezi ile irtibatlı olarak vali tarafından, vali yardımcıları ve İl AFAD Merkezi ile sağlanır. Bu koordinasyon birimlerinde; basın sözcüsü, valilik hukuk sorumlusu, irtibat sorumlusu ve güvenlik sorumlusu da görev almaktadır.

2.3.4. İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu (İAADKK)

İAADKK, vali başkan olmak üzere; il afet ve acil durum müdürü, belediye başkanı, il özel idaresi genel sekreteri, garnizon komutanı, çalışma gruplarından sorumlu il yöneticileri, mülki idari amirliğince belirlenecek bir muhtar ile sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve ihtiyaç duyulan diğer il yöneticilerinden oluşur. İAADKK yılda en az 2 kez toplanır. Afet ve acil durum olması halinde ise il AFAD Merkezinde çağrı veya emir gerekmeden toplanır (5211 Sayılı Yönetmelik, md. 8).

İl Afet Müdahale planının uygunluğunu İAADKK inceler ve kurul kararı ile onaylar. Ayrıca tüm planların uygulanabilirliğini tatbikatlar yolu ile denetlemek görevidir. Yerel çalışma grupları operasyon planlarını hazırlamak, onaylamak ve il afet müdahale planına entegre etmek yine kurulun görevleri arasındadır. Afet ve acil durumlar konusunda hazırlık ve önlem faaliyetlerini kurul gerçekleştirir (TAMP 2022, s.22).

2.3.5. İl AFAD Merkezi

İl AFAD Merkezi; illerde vali veya yetkilendireceği vali yardımcısının başkanlığında toplanır. 7/24 saat çalışma esasına göre çalışır ve sekreteryasını İAADM yürütür. İhtiyaç duyulması halinde, ilçelerde valilerin uygun görüşü ile İlçe AFAD Merkezi kurulur ve ilçe müdahale planı hazırlanır. İlçe AFAD Merkezleri yerel düzeyde koordinasyon birimleri arasında yer alır. Ulusal seviyede müdahale organizasyon şemasında yer alan dört temel servis il seviyesinde de aynı şekilde teşkil eder ve servislerin koordinasyonundan vali yardımcıları sorumludur.

Afet ve acil durum yönetim merkezleri; olayın vuku bulduğu alanda hızlı bir şekilde tarama yaparak olay hakkında ilk değerlendirmeleri Başkanlık AFAD Merkezine bildirmekle sorumludur. Ayrıca olay bölgesinde her türlü güvenlik önlemlerini almak ve sağlık, arama ve kurtarma ile ilkyardım ekiplerinin bölgeye ulaşmasını kolaylaştırmak bu merkezlerin görevidir (1377 Sayılı Yönetmelik, md.4).

Bunların dışında 5211 sayılı yönetmeliğin 22. Maddesinde afet ve acil durum öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacak olan faaliyetlerde iş bölümünün nasıl yapılacağı açıklanmıştır. Buna göre;

1. Haberleşme, ulaştırma, nakliye, teknik destek ve ikmal hizmetlerinde Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı,
2. Tahliye, yerleştirme, güvenlik, trafik ve planlama işlemlerinde İçişleri Bakanlığı,
3. Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde Sağlık Bakanlığı,
4. Hasar tespitinde, altyapı çalışmaları, enkaz kaldırma, yangın müdahale, kimliklendirme ve defin hizmetleri konusunda Çevre, Şehircilik ve iklim Değişikliği Bakanlığı,
5. Depo yönetim ve dağıtımında, aynı bağışlar, psikososyal destek sağlanmasında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,
6. Tarım, hayvancılık, orman hizmetleri, gıda ve su ihtiyacı için Tarım ve Orman Bakanlığı,
7. Hasar tespit işlemlerinde Hazine ve Maliye Bakanlığı,
8. Enerji hizmetlerinin çözümünde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,
9. Beslenme hizmetleri konusunda Türkiye Kızılay Derneği,
10. Barınma, arama ve kurtarma, kimyasal biyolojik radyolojik nükleer tehditler (KBRN), bilgi yönetimi, uluslararası iş birliği ve destek, kaynak ve finans yönetimi, tüm nakdi bağış hizmetlerinin yönetiminde AFAD Başkanlığı,
11. İletişim hizmetlerinin sağlanmasında İletişim Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığı sorumludur.

2.4. Afet Yönetiminde Sivil Toplum Kuruluşları

2.4.1. Kızılay

Kızılay, 11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulmuştur. Zaman içerisinde farklı isimler verilmiş olsa da son olarak 1947 yılında Türkiye Kızılay Derneği adını almıştır. Kızılay, savaşlarda yaralanan ve hastalanan askerlere yardım etme isteğinden doğmuştur. Kızılay, 1965'te ilan edilen Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Topluluğu'nun temel ilkelerini benimsemiştir. Bunlar; insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik ilkeleridir. (Türk Kızılay, t.y.).

Kızılay, tüzel kişiliği olan, özel hukuka tabi, kâr amacı olmayan, karşılıksız yardım ve hizmet sağlayan ve kamu yararına çalışan bir kuruluştur. Kızılay'ın amacı; hiçbir ayırım gözetmeden insan acısını önlemek ya da hafifletmek için çalışmak, insan hayatını ve sağlığını korumak, onun şahsiyetine saygı duyulmasını sağlamak, karşılıklı anlayış, iş birliği ve barış ortamı için çabalamaktır (Türk Kızılay, t.y.).

Kızılay, tüm Türkiye'de faaliyet gösteren afet müdahale ve lojistik sistemleri ile dünyadaki en iyi afet örgütlenmelerinden birine sahiptir. Afetlerde acil barınma hizmetlerinde büyük rol üstlenmiştir. Merkezi düzeyde Afet Yönetimi Genel Müdürlüğü ve bağlı direktörlükleri olan Hazırlık, Müdahale ve İyileştirme Direktörlükleri ile faaliyetlerini yürütmektedir. Bölgesel düzeyde ise Afet Yönetim Direktörlüğüne bağlı olarak 5 Bölge Afet Yönetimi Müdürlüğü, 12 Afet Müdahale Merkezi (9 Afet Müdahale Merkezi Müdürlüğü ve 3 Yerel Afet Yönetim Merkezi) aracılığı ile afet hizmetlerinde rol almaktadır. Afet sonrası hizmetlerde de aktif olarak yer alan Kızılay, mobil ekmek fırını, mobil mutfak ve ikram araçları ile afetzedelere hızlı beslenme imkânı sunmaktadır. Aynı zamanda hem yurtiçi hem yurtdışı yardım çalışmalarında kullanılmak amacıyla afet çadırları ve özel çadırlar üretmektedir. Ayrıca haber alma araçları ve geliştirdiği diğer haberleşme sistemleri ile ulusal boyutlarda yaşanan afetlerde hizmet sunmaktadır. (Türk Kızılay, t.y.). Yaşanan afetlerden sonra en önemli ihtiyaçlardan olan kan ve tıbbi malzeme ihtiyaçları da sağlanmaktadır (Sağır Yılmaz, 2023, s. 55).

2.4.2. AKUT (Arama Kurtarma Derneği)

AKUT, 1994 yılında Bolkar Dağlarında kaybolan iki üniversite öğrencisinin 14 gün aranması ve bulunamaması sonucunda dağları iyi tanıyan ancak arama kurtarma

konusunda sınırlı bilgiye sahip bir grup dağcı tarafından 1995'te kurulmuştur. Grup ilk kurtarma faaliyetini aynı yıl Uludağ'da gerçekleştirmiştir. Dernek resmi olarak 14 Mart 1996 tarihinde “AKUT Arama Kurtarma Derneği” adı ile kurulmuştur (AKUT, t.y.).

Türkiye'nin ilk arama kurtarma derneği olan AKUT, 1998 Ceyhan depremindeki başarılı faaliyetleri sonucunda 19 Ocak 1999 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile “Kamu Yararına Dernek” statüsü kazanmıştır. Aynı yıl Marmara depreminde 150 gönüllüsü ile 200'den fazla insanın hayatını kurtarmıştır. Uluslararası alanda da faaliyet gösteren dernek; Yunanistan, Tayvan, Hindistan, İran, Pakistan, Haiti, Nepal gibi deprem yaşayan ülkelerde ve Mozambik'te 2000 ve 2019 yıllarında yaşanan sel felaketinde tıbbi destek çalışmaları yapmıştır.

1999 yılında Birleşmiş Milletler bünyesinde “Arama Kurtarma Danışma Kurulu (INSARAG)” üyesi olmuştur. Ayrıca 2020 yılında Avrupa Komisyonu çatısında faaliyet gösteren Avrupa Sivil Koruma Mekanizması bünyesinde Avrupa Sivil Koruma Havuzu (European Civil Protection Pool)' na giren ilk Türk arama kurtarma ekibi olmuştur (AKUT, t.y.).

2.4.3. UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri)

UMKE, yurtiçi ve yurtdışında gerçekleşebilecek afet ve acil durumlarda acil medikal hizmete ihtiyacı olan afetzede veya kazazedelere olay yerinden ambulansa veya sağlık tesisine ulaşana kadar acil sağlık hizmeti sunmak için eğitilmiş ve donatılmış sağlık personelinin oluşan bir medikal kurtarma ekibidir. Sağlık Bakanlığı'nın 30 Aralık 2003 tarih ve 5442 sayılı oluru ile “Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi” uygulamaya konulmuş ve Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) oluşturulmuştur. Bu proje ile yurtiçi ve yurtdışında yaşanan afetlerde iyi eğitilmiş ve donatılmış ekipler tarafından en kısa zamanda medikal kurtarma hizmetinin enkaza ulaştırılması, hızlı ve güvenli biçimde afetzedelerin naklinin sağlanması, naklin ardından acil tedavi ünitelerinin ve hizmetinin temini ve gerekli profesyonel organizasyonun sağlanması amaçlanmıştır (Sağlık Bakanlığı, UMKE, t.y.).

İlk etapta Adana, Afyon, Ankara, Bursa, Diyarbakır, İzmir, İstanbul, Erzurum, Samsun, Van ve Sakarya illerinde kurulan UMKE, daha sonra 21 bölge koordinatörlüğünde 81 ilde faaliyet göstermeye devam etmiştir. 17 Mayıs 2023 tarihli Bakanlık Onayı ile bölge

koordinatörlüğü sayısı 30'a çıkarılmış ve "Afetlerde Sağlık Hizmetleri ve UMKE Bölge Koordinatörlüğü" olarak yeniden yapılandırılmıştır.

UMKE afet ve acil durumların dışında yangın, patlama, KBRN olayları, büyük trafik kazaları, toplu nüfus hareketleri, toplumsal olaylar, spor müsabakaları, tehlikeli ve salgın hastalıklar gibi olaylarda görev üstlenmektedir (Sağlık Bakanlığı, UMKE, t.y.). Diğer arama kurtarma ekiplerinden farklı olarak UMKE' nin tamamı gönüllü sağlık çalışanlarından oluşmaktadır ve Sağlık Bakanlığı tarafından desteklenmektedir.

2.4.4. NAK (Nilüfer Arama Kurtarma)

2004 yılında Kent Konseyi bünyesinde faaliyet göstermeye başlamış ve 2011 yılında dernek statüsü almıştır. Gönüllülerden oluşan ekibi ile doğal ve insan kaynaklı afetlere müdahale sürecinde aktif rol almaktadır. Aynı zamanda trafik kazaları, doğada kaybolma ve spor kazaları, suda boğulma sonucu kaybolma gibi olaylarda da faaliyet göstermektedir. Derneğin merkezi Bursa olup İstanbul, Karabük ve Muğla'da da birimleri bulunmaktadır (NAK, t.y.).

2.4.5. GEA -Toprak Ana-

Farklı meslek mensubu gönüllüler tarafından 1994 yılında kurulmuştur. GEA; arama kurtarma, ekoloji, insani yardım ve sosyal kampanya faaliyetleri yapmak üzere kurulan bir sivil toplum örgütüdür. 2003 yılına kadar İngiltere, Japonya, Almanya gibi ülkelerin sivil savunma teşkilatları ve El Salvador ordusu ile ortak eğitimler düzenlemiştir. İstanbul, İzmir Ankara, Eskişehir, bursa Antalya, Van illerinde tam teşkilatlı arama kurtarma ekipleri kuran GEA, İzmit ve Adana'da da kurtarma çalışmalarına katılmak üzere hazır destek ekipleri bulunmaktadır (GEA, t.y.).

GEA, bireyin kapasitesinin ve insani erdemlerin gönüllü hizmet aracılığı ile pratiğe dönüşmesini ve topluma yararlı hale gelmesini amaçlamaktadır. Ulusal ve uluslararası arama kurtarma operasyonlarında görev almakta ve ihtiyaç durumunda afet bölgesine tıbbi ve insani yardım çalışmaları yapmaktadır. GEA 1999'da INSARAG'a üye olmuştur. 2021 yılında AFAD tarafından orta seviye, 2022'de BM INSARAG tarafından hafif ve hızlı arama kurtarma ekibi olarak akredite edilmiştir (GEA, t.y.).

2.4.6. Mahalle Afet Gönüllüleri Derneği (MAG)

Mahalle Afet Gönüllüleri Derneği 1999 Marmara depreminin ardından 2000 yılında faaliyetlerine başlamıştır. İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı tarafından getirilen proje çok sayıda kurum ve gönüllülerin desteği ile geliştirilmiştir. İstanbul Valiliği ile yapılan protokol çerçevesinde uygulanan projeden İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı çekilmiş ve yerini MAG Vakfına bırakmıştır. Vakfın lağvedilmesinden sonra gönüllüler birçok ilçede dernekler kurmuş 2017 yılında MAG-DER çatısı altında toplanmak üzere çalışmalar başlatmıştır (Mahalle Afet Gönüllüleri, t.y.).

MAG, toplumun afet bilincini ve müdahale kapasitesini artırmayı ve koordinasyonu sağlamayı amaçlamaktadır. Üyelerine gerekli eğitimi vererek malzeme ve teçhizat sağlamakta ve afet hazır timler oluşturmaktadır. Afet yönetiminde ilk 72 saat hayati önem taşımaktadır. Afet sonrası bu kritik saatlerde hayatı kurtarılanların büyük bir kısmı çevreden yardıma koşan komşular, aile yakınları, eğitim ve ekipmanı bulunmayan kişiler olduğu görülmektedir. Bu nedenle mahalle bazında bireylere eğitim, malzeme ve organizasyon sağlanarak bireylerin olanak ve kabiliyetlerini güçlendirmek, profesyonel ekiplerle iş birliğine destek olmak ve afet bilincini artırmak temel amaçlarındandır (Gül, 2021, s. 1617).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AFET YÖNETİMİNDE EMNİYET TEŞKİLATININ ROLÜ

3.1. Emniyet Teşkilatı Tarihi

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne miras kalan Türk Emniyet Teşkilatı pek çok yönüyle günümüze kadar gelişerek varlığını sürdürmüştür ve sürdürmektedir. Dünyadaki gelişmeler ve yenilikler doğrultusunda yeniden yapılandırılan Emniyet Teşkilatı günümüzdeki modern haline kavuşmuştur. Tarihi binlerce yıl öncesine dayanan Emniyet Teşkilatının modern anlamda kuruluşu Osmanlı dönemine denk gelmektedir. Polis ismiyle yeni bir teşkilatın kurulması 20 Mart 1845 tarihinde olmuştur (Yiğit, 2017, s. 16).

10 Nisan 1845'te ilk Polis Nizamnamesi yayımlanmış ve Türk Emniyet Teşkilatının kuruluş günü olarak kabul edilmiştir. 17 maddeden oluşan Nizamname 1 Temmuz 1800 tarihli Paris Emniyet Müdürünün Görevini Düzenleyen Kararname esas alınarak hazırlanmıştır (Sönmez, 2009, s. 49). Nizamname ile polisin genel görevleri düzenlenmiş olsa da örgütlenme açısından eksiklikler giderilememiştir. Başkentte emniyet hizmeti Serasker, İhtisap ağası ve polis isminde bir örgüt tarafından yürütülürken taşrada Sipahiler ve İstanbul da dâhil birçok ilde kurulan Asakir-i Mansure alaylarınca yerine getirilmiştir. Hem İstanbul hem de taşranın güvenlik işleri Zaptiye Müşiriyetine verilmişti. Polis ve jandarma Zaptiye Müşiriyetine bağlıydı. 1879 yılında zaptiye Müşiriyeti kaldırılarak polis ve jandarma ayrılmış, yerine yalnızca polis işlerini barındıran Zaptiye Nezareti kurulmuştur (Alyot, 2008, s. 75-77).

Zaman içerisinde Polis Teşkilatında görev ve yetkilendirme konusunda düzenlemelere ihtiyaç duyuldu. Mevcut aksaklıklar ve eksikliklerin giderilmesi için Almanya ve Fransa'dan uzmanlar getirildi. Teşkilatın başlıca eksiği görev ve yetkilerin düzenlenmemiş olmasıydı. Bu eksikliği gidermek üzere 1896 yılında "Dersaadet ve

Bilad-ı Selase’de Asayiş Vazifesiyle Mükellef Olan Nizamiye ve Jandarma Asakir-i Şahanesiyle Polis Memurlarının Suret-i Hareketlerine Dair Talimat” yürürlüğe konuldu (Şahin, 2018, s.16-17).

1845 ve 1896 yıllarında yayınlanmış olan nizamnameler polisin görev ve yetki belirsizliğine katkı yapmış olsa da teşkilatın büyümesi ile birlikte bu belirsizlikler devam etmiştir. Gerçek anlamda polis teşkilatının yapısını, düzenini, özlük işlerini, görev yetkilerini belirleyen kapsamlı bir nizamname hazırlanmıştır. 167 maddeden oluşan Nizamname 19 Nisan 1907’de yürürlüğe konulmuş ve uzun süre başarı ile uygulanmıştır. Bu nizamname polisin görevlerini adli, siyasi ve önleyici hizmetler olarak üçe ayırmıştır. Ayrıca yabancı etkisinden uzak ve polis teşkilatının her türlü ihtiyacına cevap veren ilk polis nizamnamesidir (Çufalı, 2002, s.24).

İkinci meşrutiyetin ilanı ile birlikte 1879 yılında kurulan Zaptiye Nezareti lağvedilmiş, yerine 22 Temmuz 1909 yılında İstanbul Vilayeti ve Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Teşkilatına Dair Kanun ile tüm ülkede görevli Emniyeti Umumiye Müdürlüğü ve İstanbul iline bağlı bir Polis Müdürlüğü kurulmuştur (Sönmez, 2009, s.50). 9 Aralık 1913 yılında Emniyet Teşkilatının hiyerarşik yapısını ve personel alım şartlarını belirten Dâhiliye Nezareti Teşkilat Nizamnamesi yayımlanmıştır. Bu nizamname ile Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü Dâhiliye Nezaretine bağlanmıştır (Emniyet Genel Müdürlüğü, t.y.). 1915 ve 1916 yıllarında ise Polis Teşkilatı en yoğun yapılanma faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. 1916 sonrası da yapılanma faaliyetleri devam etmiş ve bu dönemde yapılan incelemeler sonucu Osmanlıya en yakın görülen Romanya Polis Teşkilatı örnek alınarak yapılanma çalışmaları sürdürülmüştür (Şahin, 2018, s.19).

29 Ekim 1923’te Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte güçsüz ve yıpranmış bir polis teşkilatı Osmanlı Devleti’nden devralınmıştır. 1930 yılında çıkarılan 1624 sayılı Dâhiliye Vekâleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeler Hakkında Kanun ile polis teşkilatının ismi Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü olmuştur.

Türk Polis Teşkilatının yapılanmasını yeniden düzenlemek ve polisin görev yetkilerini belirlemek amacıyla üç temel kanun çıkarılmıştır. Bunlar;

1. 30 Haziran 1932 tarih ve 2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanunu,
2. 4 Temmuz 1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK),
3. 4 Haziran 1937 Tarih ve 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunudur (Dikici, 2008, s. 729).

6 Temmuz 1932’de Cumhuriyetin ilk polis kanunu olan 2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun 1907 tarihli nizamname ile benzerlik göstermektedir. Ek olarak 2049 sayılı kanun ile iller birinci, ikinci ve üçüncü derece olmak üzere sınıflandırılmıştır. Ayrıca üniformalı ve sivil şeklinde meslek sınıfları düzenlenmiştir (Şahin, 2018, s. 23). 46 maddeden oluşan kanunda polis teşkilatında kadro ve dereceler ile mesleğe girme, cezalandırma, yükselme, atama gibi konular düzenlenmiştir. Ayrıca 2049 sayılı kanunun en önemli özelliği Türk kadınının polis teşkilatına alınmasının yolunu açmış olmasıdır (Sönmez, 2009, s.51).

Emniyet teşkilatına özgü yasal mevzuatın modern devlet anlayışı çerçevesinde ortaya çıkması ve teşkilat yapısının bir bütün olarak ele alınması 2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanunu ile gerçekleşmiştir. Bu kanun ile 1913 yılında çıkarılan nizamname yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yanında nitelikli polis alımı için polis okulu açılması gerekliliğinden ilk kez net bir şekilde bahsedilmiştir (Alyot, 1947, s.615).

Emniyet teşkilatının yapılanması yasal bir zemine oturtulduktan sonra görev tanımlaması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 1934 yılında 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu çıkarılarak polisin yasaları uygularken karşılaşmış olduğu tereddütleri ortadan kaldırmak, yetkilerini genişletmek, adliye ve emniyet arasında ortaya çıkan çelişkileri gidermek amaçlanmıştır (Dikici, 2008, s.732). Ayrıca polisin önleyici görevlerini düzenleyerek ciddi öneme sahip olan silah kullanma, yakalama, arama, parmak izi alınması gibi yetkiler vermiştir.

Cumhuriyetin ilanı, toplumsal, kültürel ve ekonomik ilerlemeleri de beraberinde getirmiş, emniyet hizmetlerinde artış meydana gelmiştir. Polis Teşkilatına yönelik birçok yasal düzenleme getirilmiş olsa da bu düzenlemeler gelişim sürecinin gerisinde kalmış yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. 2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanunu, 4 Haziran

1937’de çıkarılan 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu ile daha geniş bir biçimde düzenlenmiştir. Yapısal, teknolojik ve hukuki yenilikler ile emniyet teşkilatının sorumluluk alanı belirlenmiş ve fazla iş yükünden kurtarılarak görev anlamında verimlilik sağlanması hedeflenmiştir (Akbal, 2022, s.16). Zamanın getirdiği ihtiyaçlar ve yenilikler doğrultusunda Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ile Emniyet Teşkilatı Kanunu, önemli değişiklikler yapılmış olsa da günümüzde kullanılmaya devam edilmektedir (Karaman, 2022).

1930’lu yıllar, Polis Teşkilatında hukuksal düzenlemelerin yoğun yapıldığı yıllardır. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun yayımlanmasının ardından 6 Kasım 1937’de Polis Enstitüsü kurulmuştur. Akabinde 1938 yılında Polis Kolejinin açılışı, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 19. Maddesine eklenen bir fıkra ile gerçekleşmiştir (Şahin, 2018, s. 394). 1950’li yıllara kadar her vilayette Emniyet Müdürlüğü ve lüzum görülen ilçelerde İlçe Emniyet Amirliği veya Emniyet Komiserliği yapılanması tamamlanmıştır (Sönmez, 2009, s.52).

11 Mayıs 1953’te belediyelerce yürütülen trafik hizmetleri 6085 sayılı Karayolları Trafik Yasası ile polise devredilmiştir. Bu tarihten otuz yıl sonra günün şartlarına göre güncellenerek 13 Ekim 1983’te 2918 sayılı yasa yürürlüğe konulmuştur (Sönmez, 2009, s.52). Toplumsal olayların artması ile birlikte 1965’te toplum polisi birimleri oluşturulmuş, 1982 yılında 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’na 7 ek Madde getirilerek polis birimleri Çevik Kuvvet olarak değiştirilmiştir. 1985 yılında Özel Harekât birimleri, 14 Temmuz 1993 tarihinde Özel Harekât Başkanlığı kurulmuştur.

Tarihsel süreçte Türk Emniyet Teşkilatı pek çok değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Bu değişime etki eden pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlar;

- Toplumun devamlı olarak sosyal, ekonomik ve politik anlamda değişikliğe uğraması,
- Nüfus hareketliliği,
- Suç ve suçluların nicel ve nitel anlamda değişikliğe uğraması,
- Polisin görev özelliklerinin değişmesi ve görev alanının genişlemesi,
- Daha etkin ve verimli çalışma sağlanması,

- Güncel polis uygulamalarına ve Avrupa Birliği'ne uyum sağlamak,

olarak sıralanabilir.

2000'li yıllara kadar emniyet teşkilatı yapısal ve hukuki güncellemeler yaşamış olsa da bu dönüşüm süreci Türkiye'nin AB ile olan ilişkilerinin yoğunlaşmasıyla birlikte pozitif anlamda gelişmiştir. AB 2003 yılı Türkiye ilerleme raporuna göre; mesleki eğitimin önemine vurgu yapılmış, polis, gümrük idareleri ve mahkemeler arasında iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (AB ilerleme raporu, 2003, s. 67). AB' nin üye başvurusunda bulunan devletler için belirlemiş olduğu kriterlerde emniyet teşkilatına ayrı bir önem verdiği görülmektedir. Türk Emniyet Teşkilatı açısından ise teşkilatın sosyoekonomik durumunun iyileştirilmesi, personelin görev harici unsurların etkisine girmemesi ve göreve odaklanması amaçlanmıştır. Ayrıca teşkilatın yasal haklarını genişletmek ve hiyerarşinin kötüye kullanımını önlemek amacıyla idari yargı yolunun açık tutulması gerektiği belirtilmiştir. Bir başka kriter ise kanunsuz emrin yasaklanması yönündedir. AB üyelik sürecinde Türkiye bu kriterleri uygulamaya çalışmış, insan haklarına saygı ve hukukun üstünlüğü ilkesi teşkilat reformlarının temelini oluşturmuştur (Akbal, 2022, s. 27).

3.2. Emniyet Teşkilatının Genel İdare İçindeki Yeri

Türkiye'de iç güvenlik hizmetlerinden genel itibariyle İçişleri Bakanlığı sorumludur. İçişleri Bakanlığı bu görevini genel kolluk aracılığı ile yerine getirmektedir. Genel kolluk; genel güvenlik ve asayiş, genel ahlak ve düzeni, iç güvenliği, huzur ve sükûnu sağlamak ve korumakla sorumludur. Bu sorumluluğu yerine getiren ve birbirinden farklı görev alanları bulunan kurumlar Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik'tir (Sönmez, 2009, s.77).

Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 1. Maddesine göre; ülkenin genel asayiş ve güvenlik işlerinden İçişleri Bakanı sorumludur. İçişleri Bakanı kendi yasalarına göre hareket eden Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı ve gerektiğinde diğer tüm zabıta teşkilatı aracılığı ile bu işleri yapacağı ve gerekirse Cumhurbaşkanı kararı ile Ordu gücünden yararlanacağı ifade edilmiştir (3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, md. 1).

1982 Anayasasının 126. Maddesinde belirtildiği üzere;

“Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır. İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.”

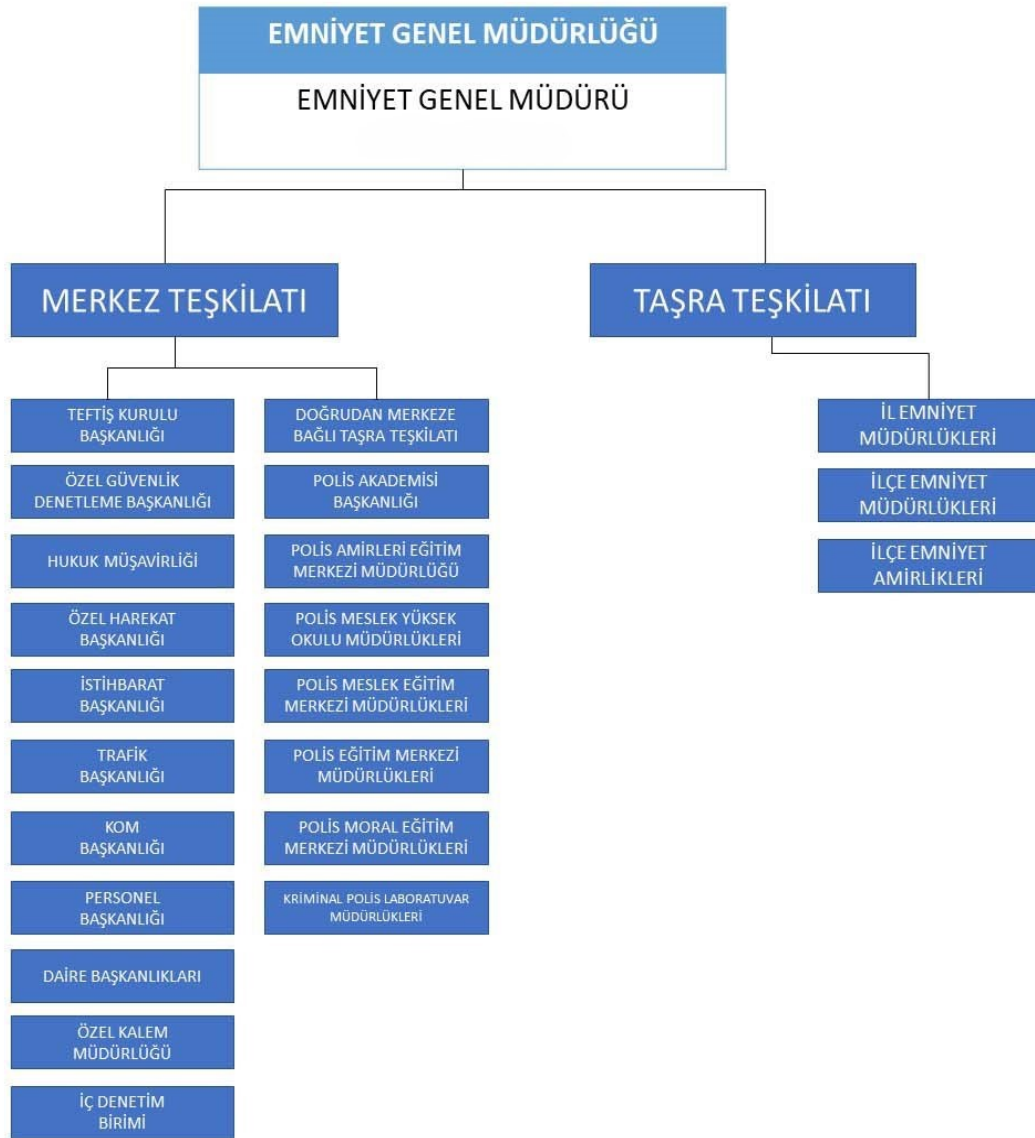
5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu’nun 9. Maddesi ise; Valilerin ilde Cumhurbaşkanını temsil ettiğini ve idari bakımdan yürütme aracı olduğunu belirtmiştir. Aynı kanunun 11. Maddesinde, valinin ilde bulunan tüm kolluk kuvvetlerinin amiri olduğu vurgulanmıştır. Suçu önlemek, kamu düzenini sağlamak ve kamu güvenliğini korumak amacıyla tedbirler alabilecek, bu amaçla devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam edecektir. Kolluk teşkilatları amir ve memurları valinin emirlerini derhal yerine getirmekle sorumlu tutulmuştur. 27. Ve 28. Maddede Kaymakamın ilçenin başı olduğu, 32. Maddede ise ilçedeki genel ve özel kolluk kuvvetinin amiri olduğu belirtilmiştir.

3.3. Emniyet Teşkilatının Yapısı

Polis, kanunların kendisine tanıdığı yetki çerçevesinde kamu düzenini sağlayan, kanunların eşit ve adil biçimde uygulanması için çalışan ve Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun kendisine verdiği görevleri yapan silahlı icra ve inzibat kuvvetidir (Sönmez, 2009, s.77).

Emniyet Teşkilatının yapısı 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nda gösterilmiştir. Emniyet Teşkilatı il ve ilçe belediye sınırları içinde hizmet eder ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’na göre teşkilatlanmıştır (Sönmez, 2009, s.78)

Şekil 3. 1. Emniyet Teşkilatı Şeması

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü, 2024

Emniyet Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatından oluşur. Merkez teşkilatı; Teftiş Kurulu Başkanlığı, Başkanlıklar, Hukuk Müşavirliği ve Daire Başkanlıklarından meydana gelmektedir. Merkez teşkilatı içerisinde merkeze doğrudan bağlı taşra teşkilatı olarak; Polis Akademisi Başkanlığı, Polis Amirleri Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Polis Meslek Yüksek Okulu Müdürlükleri, Polis Meslek Eğitim Merkezi Müdürlükleri, Polis Eğitim Merkezi Müdürlükleri, Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlükleri ve Kriminal Polis Laboratuvar Müdürlükleri yer almaktadır. Taşra teşkilatı ise; illerde il emniyet müdürlükleri, ilçelerde ilçe emniyet müdürlükleri veya amirlikleri olarak

teşkilatlanmıştır. İçişleri bakanının uygun gördüğü yerleşim birimlerinde polis teşkilatı birimi kurulabilir (3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, md. 16). İl ve ilçe teşkilatlarının belirli bir teşkilatlanma standardı olsa da nüfusa göre değişiklikler gösterebilmektedir. Kurumsal yapılanma ve personel sayısı anlamında il ve ilçe teşkilatları farklılık arz edebilir. Merkez ve taşra teşkilat yapısı arasındaki belirgin olan fark, merkezde daire başkanlıklarının illerde şube müdürlüğü, ilçelerde ise büro amirliği şeklinde teşkilatlanmış olmasıdır (Mil, 2014, s. 44). Emniyet Teşkilatında görev yapan personelin %95,4' ü Emniyet hizmetleri sınıfı, %4,6' sı diğer hizmet sınıfında yer almaktadır. EGM 2024 yılı performans raporuna göre Emniyet Teşkilatında görev yapan personel sayısı 352.188'dir (EGM Performans programı, 2024, s.14). Emniyet Genel Müdürlüğünde görev yapan emniyet hizmetleri sınıfı personelinin rütbelerine göre dağılımı ise şöyledir:

Tablo 3. 1. Emniyet Genel Müdürlüğünde Görev Yapan Emniyet Hizmetleri Sınıfı Personelinin Rütbelerine Göre Dağılımı

1/1 Sınıf Emniyet Müdürü	21
1/2 Sınıf Emniyet Müdürü	1184
2. Sınıf Emniyet Müdürü	1482
3. Sınıf Emniyet Müdürü	532
4. Sınıf Emniyet Müdürü	417
Emniyet Amiri	621
Başkomiser	1507
Komiser	12916
Komiser Yardımcısı	5369
Kıdemli Başpolis Memuru	1387
Başpolis Memuru	1181
Polis Memuru	278348
Çarşı ve Mahalle Bekçisi	31050

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü, 2024a.

3.4. Emniyet Teşkilatının Görevleri

Türkiye’de emniyet ve asayiş hizmetlerinden İçişleri Bakanlığı sorumludur. İçişleri Bakanlığına bağlı olarak bu hizmetleri genel kolluk kuvvetleri olan Emniyet Genel

Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı yerine getirmektedir. İl ve ilçelerde asayiş ve güvenlik hizmetleri İçişleri Bakanı adına vali ve kaymakamlar aracılığı ile yürütülmektedir (Sönmez, 2009, s.232).

Polisin görev ve yetkileri, mevzuatta başta 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (DMK), 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu (ETK) ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK) olmak üzere çeşitli kanun ve düzenlemeler ile gösterilmiştir. Polisin görev ve yetkilerini düzenleyen belli başlı yasal düzenlemeler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- 1982 Anayasası
- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu
- 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu
- 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
- 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanun
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
- 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu
- 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu
- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu
- 1481 Sayılı Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesi Hakkında Kanun
- 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
- 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
- 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

- 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun
- 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu
- 6415 Sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun
- 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu
- 5188 Sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun
- 5682 Sayılı Pasaport Kanunu
- 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
- 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun
- 2521 Sayılı Avda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun
- 5729 Sayılı Ses ve Gaz Fişegi Atabilen Silahlar Hakkında Kanun
- 6551 Sayılı Barut ve Patlayıcı Maddelerle Silah ve Teferruatı ve Av Malzemesinin İhisarından Çıkarılması Hakkında Kanun

Görüldüğü üzere polise yetki ve sorumluluk yükleyen kanunlar çok çeşitlilik göstermektedir. Günlük yaşamda da polisin görev sahasına girmeyen neredeyse hiçbir konu yoktur (Gülten, 2014, s. 36).

Polise görev veren yasal düzenlemelerin başında PVSK gelmektedir. PVSK 1. Ve 2. Maddelerinde polisin genel görev tanımı verilmiştir. 1. Maddede,

Polis, asayişî amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur.

Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder.

Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder.

Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve ilgili mevzuatın kendisine verdiği vazifeleri yapar.

hükmü yer almaktadır. 2. Maddede ise polisin genel emniyet ile ilgili vazifelerini ikiye ayrılmaktadır:

“A) Kanunlara, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak,

B) İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (Ceza Muhakemesi Kanunu) ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak “

şeklindedir.

Polisin görevi ile ilgili olarak çok çeşitli sınıflandırmalar yapılsa da bu sınıflandırma genellikle suça müdahale yönünden olmaktadır. Polisin görevi, suça müdahale yönünden suç öncesi ve suç sonrası olmak üzere ikiye ayrılır. Suç öncesi polisin görevi önleyici niteliktedir. Suç sonrası ise polisin adli görevi başlamaktadır. PVSK 1. Maddesi ve 2. Maddesinin A bendi polisin önleyici görevlerini düzenlemiştir (Sönmez, 2009, s. 233). Polis adli görevlerini ise Ceza Muhakemesi kanunu (CMK)’na göre yerine getirmektedir.

3.4.1. Polisin Önleyici (İdari) Görev ve Yetkileri

Önleyici kolluk, kamu düzenini sağlamak, kamu düzeni bozulduğunda ise eski durumuna getirmek için bireylerin toplum içindeki tutum ve davranışlarını düzeltmek, aykırı hareket ve durumları kuvvet kullanma yoluyla önlemek ve kaldırmaktır (Sönmez, 2009, s.232).

Önleyici kolluk hizmetlerinin bazı özellikleri vardır. Bunlardan ilki koruyucu olmasıdır. Burada asıl amaç suç işlenmesini önlemek ve kamu düzenini korumaktır. Zira suç işlendikten sonra yapılacak olan her türlü işlem adli kolluk kapsamına girmektedir. İkinci özellik ise tek taraflı olmasıdır. Burada yapılacak olan düzenlemeler ve alınacak tedbirler idari makamlarca belirlenir. Üçüncü özellik önleyici kolluk görevlerinin devredilemez oluşudur. Kolluk hizmeti devletin asli ve temel görevidir. İç güvenlik hizmetleri devletten hiçbir şekilde soyutlanamaz. Dördüncü özellik önleyici kolluk hizmetlerinin kamu gücü ayrıcalıklarına sahip olmasıdır. Önleyici kolluk hizmetleri sınırlama, yasaklama gibi devlet müdahalesi özelliği bulunduğundan kısıtlayıcı ve yasaklayıcı niteliktedir. Beşinci özellik önleyici kolluk faaliyetleri ile ilgili yetkili merci idari yargı organlarıdır. Altıncı özellik ise önleyici kolluk işlemleri hak doğurucu nitelikte değildir ve her daim geri alınabilir. Ancak idare her türlü eylem ve işlemlerinde olduğu üzere kolluk hizmetlerinin

kötü işlemesinden, geç işlemesinden ve hiç işlememesinden kaynaklanan zararlardan sorumlu olacaktır (Sönmez, 2009, s. 233, Aydın ve Demir, 2022, s. 36).

Polisin önleme ve koruma görevi, idari nitelikte olup ileriye yönelik bir görevdir. Önleme görevi, daha çok ileriye yönelik meydana gelebilecek tehlikeleri ortadan kaldırmayı amaçlar. Polisin önleyici görevlerinin bir kısmını konusu suç teşkil eden eylemlere karşı alınacak tedbirler oluşturur. Diğer önleyici görevleri ise kamu düzeni ve asayişini sağlamaya yönelik tedbirler oluşturmaktadır. Polisin bu görevleri süreklilik arz edebilir veya belli zamanlarda gerçekleştirilen görevler olabilir (Gülten, 2014, s. 43-44).

Önleyici polis görevlerinin yasal dayanağının başında Anayasa gelir. 1982 Anayasası'nın "Devletin Temel Amaç ve Görevleri" kenar başlıklı 5. Maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." hükmü ile kolluk güçlerinin önleyici görevlerine en temel yasal dayanağı oluşturmaktadır. Polisin görev ve yetkilerini en geniş biçimde düzenleyen kanun ise 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunudur. PVSK önleyici polislik yetkilerinin yasal dayanağıdır. Kanunun adından da anlaşılacağı üzere polisin görev ve yetkilerini gösterir. Hatta genel kolluk kuvvetlerinin görev ve yetkilerini kapsayan genel bir kanundur (Sönmez, 2009, s. 240). PVSK'da düzenlenen polisin önleyici görev ve yetkileri şu şekildedir:

- Durdurma ve kimlik sorma,
- Parmak izi ve fotoğrafların kayda alınması,
- Önleme araması,
- Açılması izne bağlı olan işyerlerini denetleme,
- Zor ve silah kullanma,
- Bilgi toplama ve istihbarat yetkisidir.

3.4.2. Polisin Adli Görev ve Yetkileri

Suç işlenmeden önce önleyici görevini yerine getiren polisin suç işlendikten sonra adli görevi başlar. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 8, 9, 10 ve 12. Maddelerinde adli polisin kimler olduğu ve görev tanımlamalarına yer verilmiştir. PVSK' nın 2/B maddesine göre ise Ceza Muhakemesi Kanununda yer alan işlenmiş bir suçla ilgili görevleri yerine getirmek adli polisin görevidir. Ayrıca polisin adli görev ve yetkileri PVSK Ek 6. Maddede düzenlenmiştir. Buna göre; polis Ceza Muhakemesi Kanunu ve diğer yasal düzenlemelerde yer alan soruşturma işlemlerini yürütmekle görevlidir. Aldığı ihbar, şikâyet, bilgi üzerine veya bir suçla bizzat karşılaşması halinde hiç kimsenin sağlığına, vücut bütünlüğüne, malına zarar gelmemesi ve delillerinde zarar görmemesi için gereken önlemleri alır. Suç işlendiği ya da işlenmekte olduğuna dair bilgi edinen polis acil önlemleri aldıktan sonra Cumhuriyet savcısını bilgilendirir ve emri doğrultusunda soruşturma işlemlerini yürütür. Yapılan araştırma neticesinde edinilen bilgi bir kabahatle ilgili olduğu durumlarda gerekli yasal işlemlerin yapılması sağlanır (2559 sayılı PVSK, Ek Madde 6/1, 2, 3,4 ve 5. fıkra).

Olay yerinde görevini yapan polis, işlemlerine engel olan ve tedbirlere aykırı davranan kişilere işlemler bitene kadar zor kullanılabilir. Delillerin tespiti için cumhuriyet savcısının emri ile inceleme ve teknik araştırma yapar, delilleri muhafaza altına alır ve incelenmesi için ilgili yerlere ulaştırılmasını sağlar.

PVSK Ek 6. Maddenin devam hükümlerinde, olay yeri dışında olup suça ilişkin delil bulunduğu dair kuvvetli şüphe bulunan konut işyeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda yapılacak olan arama ve el koyma işlemleri için Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanacağı belirtilerek olay yeri incelemesi ve adli farkı gösterilmiştir (Sönmez, 2009, s. 305).

Polis yine Cumhuriyet Savcısının emri ile olay failini tespit etmek için zorunlu ise, gözaltında olan şüpheliler arasından teşhis yaptırabilir. Ancak tanıklıktan çekinebilecek olanları bu işleme zorlayamaz. Teşhis fotoğraf üzerinden de yaptırılabilir. Ancak tek fotoğraf ya da aynı kişinin birden fazla fotoğrafı üzerinden yaptırılamaz (2559 sayılı PVSK Ek madde 6).

CMK 164. Maddesinde adli kolluk görevlilerinin tanımı yapılmıştır. Bu maddenin birinci fıkrası, Emniyet teşkilatı Kanununun 8, 9, ve 12. Maddelerini işaret eder ve bu

maddelerde belirtilen görevleri yerine getiren güvenlik görevlileri olduğunu belirtmektedir (5271 sayılı CMK madde 164/1). CMK'ya göre polisin adli görev ve yetkileri şu şekildedir:

- Bilgi alma,
- Yakalama ve muhafaza altına alma,
- Zor kullanma,
- Kelepçe takma,
- Silah kullanma,
- Adli arama ve el koyma,
- El koyma, koruma altına alma,
- Konut, işyeri ve eklentilerinde arama yapma,
- Olay yeri incelemesi yapma,
- Parmak izi ve fotoğraf alma,
- Gözaltına alma,
- Kişilerin ikametgâh veya işyerlerinden ayrılmasını isteme,
- Suça el koyma,
- İstihbarat toplama, iletişimin tespiti, teknik araçlarla izleme,
- Teşhis yaptırma.

Görüldüğü üzere, polisin bir takım yetki ve görevleri hem adli hem de idari görevleri arasında gösterilmiştir. Bunun sebebi, polisin bu görevlerinin hem önleyici hem de suçun meydana gelen bir suçun aydınlatılması ve şüphelinin yakalanması için gerekli olan yetki ve sorumlulukları içeriyor olmasıdır. Önleyici görevini yaparken polis PVSK hükümlerine göre, adli görevini yerine getirirken ise CMK hükümlerine göre hareket etmesi gerekir (Tekiner, 2023, s.46-48).

3.4.3. Polisin Diğer Görev ve Yetkileri

Emniyet Teşkilatı önleyici ve adli görevlerinin yanı sıra bazı spesifik görevleri de yerine getirmektedir. Bunlar; trafik düzenlemeleri, belgelendirme hizmetleri ve güvenlik soruşturmaları gibi hizmetlerdir (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2024a, s.4). 2 Nisan 2018 sonrası tüm pasaport ve sürücü belgesi işlemleri polisin daha verimli bir silahlı kuvvet olarak sahada çalışabilmesi için il ve ilçe nüfus müdürlüklerine devredilmiştir. (Aydın ve Demir, 2022, s. 31).

Genel kolluk; kamu düzenini, toplumun emniyetini ve asayişini, huzur ve esenliğini, genel ahlak ve sağlığını korumak amacıyla önlemler alırken, gerekirse yasaların verdiği yetki ile kişilerin ve toplulukların temel hak ve özgürlüklerini de kısıtlayabilmektedir. Genel kolluk hizmetlerini yerine getiren kuruluşlar; Emniyet Teşkilatı, Jandarma Teşkilatı ve Sahil Güvenlik Komutanlığıdır. Bu kuruluşların görev alanları birbirinden farklıdır. Emniyet Teşkilatı belediye sınırları içerisinde, Jandarma Teşkilatı kırsal bölgelerde, Sahil güvenlik komutanlığı ise sahil ve göllerde görevini yerine getirir (Sönmez, 2009, s. 77).

2559 sayılı PVSK’ nın 1. Maddesinde, daha öncede belirtildiği üzere polisin genel görev tanımını açıklanmıştır. 2. Maddede ise polisin genel emniyet konusundaki görevleri açıklanmıştır. Bunlar;

“a. Kanunlara, Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak,

b. İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak.”

şeklindedir.

Anayasanın 137. Maddesi ve DMK’nın 11. Maddesi emir ile ilgili hükümleri düzenlemiştir. Bu kanunlara paralel olarak PVSK’nın 2. Maddesinde polisin mevzuata aykırı gördüğü emri yerine getirmemesi gerektiği ancak emrin yazılı verilmesi halinde yerine getireceği, konusu suç teşkil eden emrin ise hiçbir şekilde yerine getiremeyeceği konusu düzenlenmiştir. Buna ek olarak yazılı emir istenemeyip derhal yerine getirilmesi gereken konular belirtilmiştir. Bu istisnalar şöyledir:

- a) Can, ırz veya mal emniyetini korumak için,
- b) Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümlerin faillerini yakalamak veya delillerini tespit etmek için,
- c) Devlet kuvvetleri aleyhine, yalnız veya toplu olarak taarruz veya mukavemette bulunanları yakalamak veya bunların taarruz veya mukavemetlerini def etmek için,
- d) Hükümete karşı, şiddet kullanan veya gösteren veya mukavemet edenlerin yakalanması, taarruz veya mukavemet edenlerin def edilmesi için,
- e) Zabıtaca muhafaza altına alınan şahıslara, bina veya tesislere, meskûn veya gayrimeskûn yerlere vakıa olacak münferit veya toplu tecavüzleri def etmek için,
- f) Ağır cezalı bir suçun sanığı olarak yakalandıktan sonra zabıta kuvvetlerinin elinden kaçmakta olan şahısların yakalanması için,
- g) İşlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mâni olmak için,
- h) Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlarda, zabıta tarafından suç delillerinin tespiti veya suç faillerinin yakalanması maksadıyla yapılacak aramalar için,
- i) Kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtmak veya suçlularını yakalamak için,
- j) Yangın, su baskını, yer sarsıntısı gibi afetlerde olay yerinde görevlilerce alınması gereken tedbirler için,
- k) Umuma açık yerlerde yapılan her türlü toplantı veya yürüyüşlerde veya törenlerde bozulan düzeni sağlamak için,

l) Herhangi bir sebeple tıkanmış olan yolların trafiğe açılması için,

m)Yukardaki maddeler dışında diğer kanunlarda istisnai olarak zabitanın sözlü emirle yapmaya mecbur tutulduğu haller için, yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir. Bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenilemez. Bu hallerde emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk emri verene aittir. (2559 Sayılı PVS).

Görüldüğü üzere afet olaylarının gerçekleşmesi halinde kanunsuz emir durumuna istisna getirilmiş ve kanun maddesinde gereken tedbirlerin alınması amacıyla sözlü emirlerin yerine getirilmesini zorunlu kılmıştır (Çapar, 2023, s. 263).

3.5. Afet Yönetiminde Görev Alan Emniyet Teşkilatı Birimleri ve Faaliyetleri

Emniyet Genel Müdürlüğü, doğal afetlerde, özellikle de depremlerde tüm teşkilat olarak afet sonrası yardım ve müdahale faaliyetlerinde doğrudan bulunmaktadır. Afet yönetimi kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulmuş olan ve hem arama kurtarma çalışmalarına hem diğer acil müdahale hizmetlerine katılan birimler bulunmaktadır. Bunlar;

- Belge Yönetimi ve Koordinasyon Daire Başkanlığı bünyesinde kurulan Afet ve Acil Durum Yönetimi Şube Müdürlüğü,
- Güvenlik Daire Başkanlığı bünyesinde kurulan Polis Takviye Hazır Kuvvet Müdürlüğü ve Polis Arama Kurtarma Şube Müdürlükleri,
- Polis Havacılık Daire Başkanlığı,
- Kriminal Daire Başkanlığı bünyesinde kurulan Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüklerine bağlı Afet Kriminal İnceleme Büro Amirlikleridir.

3.5.1. Afet ve Acil Durum Şube Müdürlüğü

Afet ve Acil Durum Şube Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü Belge Yönetimi ve Koordinasyon Daire Başkanlığına bağlı olarak görev yapmaktadır. Şube, 13.10.2010 tarihli İçişleri Bakanlığı Makam onayı ile kurulmuştur. Haber alma büro amirliği, 7/24

esasına göre tüm ülkede polisin sorumlu olduğu bölgelerde ortaya çıkan toplumsal olay, afet ve acil durumları takip eder. Bu olaylar hakkında elde ettiği bilgileri üst yönetim kademesine arz eder. Şube Müdürlüğü ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğü'nün koordinasyon merkezi konumundadır. Herhangi bir afet veya acil durum gelişmesi halinde; Genel Müdür emri ile Koordinasyon Merkezinde ilgili birimlerin temsilcilerinden oluşan bir koordinasyon kurulu Genel Müdür ya da uygun gördüğü yardımcısı başkanlığında toplanır ve ikinci bir talimata kadar faaliyetlerini sürdürür. İl emniyet müdürlükleri ve daire başkanlıkları bilgi akışını sağlar (Şahin, 2023).

Afet ve Acil Durum Şube Müdürlüğü'nün ülkemizde bir afet meydana gelmesi halinde, afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında birtakım görevleri bulunmaktadır:

- AFAD ile koordineli bir şekilde hazırlanan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) çerçevesinde İçişleri Bakanlığına (Emniyet Genel Müdürlüğü) tevdi edilen görevlerin koordinasyonunu sağlamak ve Afet Karar Destek Yönetim Sistemi (AYDES)¹ programını kullanmak,
- AYDES üzerinden Emniyet Genel Müdürlüğü'nün envanter veri girişlerini takip etmektir (Şahin, 2023).

3.5.2. Polis Arama Kurtarma Şube Müdürlüğü

Polis Arama Kurtarma (PAK) Ekipleri, Elâzığ depreminden sonra İçişleri Bakanlığının talimatı ile 4 Şubat 2020 tarihinde kurulmuştur. Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Daire Başkanlığı bünyesinde ve denetiminde, Şube Müdürlüğü olarak afet ve acil durumlarda görev almak ve arama kurtarma gücünü artırmak amacıyla faaliyete geçirilmiştir.

Gönüllülük esası ile psikolojik ve fiziksel yeterliliği bulunan, genç ve dinamik personelden oluşan PAK ekipleri, 6-8 hafta süren birtakım eğitimlerden geçmektedir. AFAD ile koordineli olarak yapılan bu eğitimler; kentsel arama ve kurtarma temel eğitimi, dağcılık kış temel eğitimi ve çığda arama kurtarma eğitimleridir. Ankara, İstanbul

¹ Afet Karar Destek Yönetim Sistemi (AYDES): AYDES, Coğrafi Bilgi Sistemleri üzerine kurulmuş, afet ve acil durumlarda tüm kaynakları verimli bir şekilde yönetebilen, karar destek mekanizmalarına sahip web tabanlı bir uygulamadır.

ve İzmir başta olmak üzere toplam 13 şehirde çalışmalarını gerçekleştiren PAK ekipleri ulusal ve uluslararası tatbikatlarda da bulunmaktadır (EGM, 2022). PAK ekiplerinde görev alan personel Takviye Hazır Kuvvet Müdürlüğü personeli arasından seçilir ve görev süresi en az 5 yıldır. İdarenin takdiri ile bu süre 5 yıl daha uzatılabilir. PAK ekiplerinde görev alan personel Genel Müdürün onayı olmadan başka birimlerde görevlendirilemez. Personelin görev süresi dolması halinde kendi talebi ile süresi yine Genel Müdür onayı ile uzatılabilir. Şark görevini tamamlayan ve daha önce PAK ekiplerinde görev alan personel de tekrar PAK ekiplerinde görev alabilir. PAK bünyesinde 4 enkaz arama ve kurtarma köpeği de çalışmalara katkı sağlamaktadır.

Güvenlik Daire Başkanlığı Takviye Hazır Kuvvet Müdürlüklerinde Arama ve Kurtarma Şube Müdürlükleri; Ankara, İstanbul, İzmir, Diyarbakır, Elâzığ, Erzurum, Van Emniyet Müdürlüklerine bağlı Çevik Kuvvet Şube Müdürlüklerinde Arama ve Kurtarma Birlik Amirlikleri kurulmuştur. Ayrıca Özel Harekât Başkanlığına bağlı olarak Antalya, Adana, İstanbul, Konya, İzmir, Malatya, Trabzon ve Samsun illerinde Polis Arama Kurtarma Birlikleri kurulmuştur (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2021).

PAK ekiplerinin ilk görevi 2021 yılında Artvin’de gerçekleşen sel sonrasında arama ve kurtarma faaliyetleri ile olmuştur (Anadolu Ajansı, 2021a). 29 Temmuz- 12 Ağustos 2021 tarihinde Marmaris bölgesinde yaşanan yangında Emniyet Genel Müdürlüğü PAK ekipleri ile çok sayıda personeli ve TOMA’ları ile söndürme ve soğutma çalışmalarında yer almıştır. 2021 yılında Kastamonu’da gerçekleşen sel felaketinde 300 kişiyi kurtarmış ve selin ardında kalan enkazı temizleme çalışmalarında bulunmuştur (AFAD, 2021). 6-7 Şubat 2023 tarihlerinde Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen depremlerde yüzlerce vatandaşın yerinin tespit edilmesi ve enkazdan çıkarılmasında önemli rol oynamıştır (Anadolu Ajansı, 2023c).

3.5.3. Polis Takviye Hazır Kuvvet Müdürlüğü

Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Daire Başkanlığı bünyesinde 04.06.2018 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile 500 personelden oluşan Ankara Takviye Hazır Kuvvet Müdürlüğü kurulmuştur. Birimin ülke genelinde göstermiş olduğu yüksek performans ve etkinlikten dolayı 20.08.2020 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yine 500 personelden oluşan İstanbul Takviye Hazır Kuvvet Müdürlüğü kurulmuştur (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020).

Tüm Türkiye’de yapılan toplumsal etkinlik ve olaylarda, valilikler tarafından yapılan takviye kuvvet isteklerinde, il emniyet müdürlüklerinin çalışma şartlarının bozulmaması, polisin görev haricinde ek görev yükü ile performansının etkilenmemesi amaçlanmıştır. Almış olduğu eğitimlerle profesyonel hale gelen personelin ivedilikle sevki sağlanarak toplumsal olaylarda ve faaliyetlerde, riski yüksek olan spor müsabakalarında ve doğal afetlerde etkin bir şekilde görev alması sağlanmaktadır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020).

Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Daire Başkanlığı Merkez ve Taşra Birimleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği (2019)’ ne göre, Takviye Hazır Kuvvet personeli atandıktan sonra 3 yıl görev yapabilir. İdarenin takdiri ile 3 yıl daha bu süre uzatılabilir. Bu birimlerde çalışan personel Genel Müdür onayı olmadan başka birimlerde çalıştırılmaz. İhtiyaç halinde personel illerde geçici olarak görevlendirilebilir.

Takviye Hazır Kuvvet Müdürlüklerinin kurulması ile acil ve ani gelişen olaylarda zaman kaybı ve yüksek maliyetin önüne geçilmiştir. Ayrıca hızlı karar alma ve harekete geçebilme kabiliyeti kazandırmıştır (Çelik vd., 2024, s. 161).

2020 yılında Malatya ve Elâzığ illerinde yaşanan depremlerde güvenlik tedbirlerini azami seviyeye çıkarmak üzere ilk etapta 346 Takviye Hazır Kuvvet personeli görevlendirilmiştir. Daha sonra 635 Çevik Kuvvet ve 358 genel hizmet olmak üzere 1339 personel daha Elâzığ iline gönderilmiştir. Görevli personel güvenlik tedbirlerini sağlamış ve enkaz çalışmalarında yer almıştır. Ayrıca afetzedelere yardımları ulaştırmış, Çadır kurma ve Emniyet Genel Müdürlüğünün organize etmiş olduğu 50 bin kişilik yemek dağıtımı gibi faaliyetlerde bulunmuştur (Polis Dergisi, 2020). 6-7 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli 11 ili etkileyen deprem bölgesinde 22.558 Takviye Hazır Kuvvet personeli görev almıştır (Anadolu Ajansı, 2023b).

3.5.4. Havacılık Daire Başkanlığı

Emniyet Genel Müdürlüğü Havacılık Daire Başkanlığı 19 Ekim 1981 tarihinde kurulmuş olup halen Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Antalya, Erzurum, Diyarbakır ve Van olmak üzere 8 ilimizde hizmet vermektedir. Havacılık Daire Başkanlığı kurulduğu tarihten bugüne uçucu pilotları, uçuş ekibi ve hava araçları gibi birçok konuda önemli yol kat etmiştir.

Havacılık Daire Başkanlığının görevleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- V.I.P. Hizmetleri,
- Asayiş ve Kaçakçılıkla mücadele,
- Personel ve Malzeme nakil işlemleri,
- Trafik kontrol hizmetleri,
- Arama ve kurtarma faaliyetleri,
- Doğal afetler,
- Ambulans helikopter hizmetleri,
- Güvenlik hizmetleri,
- Terörle mücadele faaliyetleri başlıca görevleri arasındadır. Bununla birlikte

Emniyet Merkez ve Taşra teşkilatının uçuş ihtiyacını karşılamaktadır.

Havacılık Daire Başkanlığı suç öncesi caydırıcılık, keşif ve gözetleme görevi yapmaktadır. Hava devriye uçuşları ve trafik denetimi ile suç işlemeye eğilimi olan kişilere karşı caydırıcı etkisi olmaktadır. Her türlü terörist faaliyet ve narkotik suçlarla ilgili ulaşımı ve tespiti zor olan alanlar hususunda keşif ve gözetleme görevini yerine getirmektedir. Suç sonrasında ise suçluların yakalanması, havadan araştırma, tespit ve takip şeklinde farklı görevler üstlenmiştir.

Havacılık Daire Başkanlığı, suç öncesi ve sonrası görevi dışında bazı olaylara yönelik de hizmet vermektedir. Özellikle doğal afetlerde arama ve kurtarma çalışmalarında etkin rol oynamaktadır. Afet bölgesindeki hasta ve yaralıların en yakın sağlık kuruluşuna nakledilmesi, tıbbi malzeme ile sağlık ekibinin afet bölgesine ulaştırılması ve afet mağduru kişilere gıda-malzeme yardımının sağlanmasında polis helikopterleri faaliyet göstermektedir. Yine ambulans görevi gören helikopterler ile afet ve çeşitli kazalarda olay mahallinden hastaneye ulaşım hızlı bir şekilde sağlanmaktadır (EGM Havacılık Daire Başkanlığı, t.y.).

Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte polis hava araçlarının da modernleşmesi sağlanmıştır. Polis hava araçlarında kullanılan kameralar geliştirilerek, görüntü netliği, aktarımı ve

geniş görüş açısı kazandırılmıştır. Bu kameralar sayesinde, yardım ihtiyacı olan bölgelerin tam koordinatları tespit edilip arama kurtarma ekiplerine gönderilmektedir. Ayrıca afetin etkisiyle ulaşım ve iletişim ağının hasar görme olasılığı göz önüne alındığında; yaralıların yer tespiti hızlı bir şekilde sağlanmaktadır (Çelik vd., 2024, s.162).

Sıcaklığın arttığı aylarda özellikle turistik bölgelerde devriye uçuşları sağlanarak karadan görülmesi ve erişimi zor olan bölgelerdeki orman yangınlarına hızla müdahale edilerek büyümesi önlenmektedir (EGM Havacılık Daire Başkanlığı, t.y.).

29 Temmuz -12 Ağustos 2021 tarihleri arasında Marmaris bölgesinde meydana gelen orman yangınında Emniyet Teşkilatı çok sayıda birim ve personeli ile görev almıştır. Havacılık Daire Başkanlığı bünyesinde 4 helikopter ve 3 insansız hava aracı ile 1 insanlı keşif uçağı yangın süresince keşif görevi yürütmüştür. Hava araçları 297 saat uçuş ile 188 sorti yapmıştır (Anadolu Ajansı, 2023e). 6-7 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerde de Havacılık Daire başkanlığı önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Hava araçları ve personeli ile depremin ilk saatlerinden itibaren göreve başlamış ve ulaşım sorunu bulunan bölgelere gıda, çadır ve diğer yardım malzemelerini ulaştırmıştır. Ayrıca bu bölgelerdeki afetzedelerin tahliyesini sağlamıştır. İHA araçları, deprem bölgesinde görüntü kayıtları alarak asayiş olaylarını önlemede önemli katkı sağlamıştır. Hava araçları depremin etkilediği 11 ilde 759 sorti yaparak 1883 saat uçuş gerçekleştirmiştir (Anadolu Ajansı, 2023f).

3.5.5. Afet Kriminal İnceleme Büro Amirlikleri

Uluslararası alanda ve Interpol'e üye ülkelerde ismi *Disaster Victim Identification (DVI)* olan birim, ülkemizde Felaket Kurbanlarının Kimliklendirilmesi adıyla Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Daire Başkanlığı Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlükleri bünyesinde büro amirlikleri olarak görev yapmaktaydı. 01.06.2020 tarihinde bu birimin ismi Afet Kriminal İnceleme (AKİ) olarak değiştirildi.

Interpol'e üye ülkelerde, kimliklendirme çalışmalarını genel kolluk takip etmekte olup adli tıp birimleri ile koordineli bir şekilde çalışmaktadır. Bu işlemler birden fazla bilim ve alan uzmanının birlikte çalışmasını gerektiren disiplinler arası bir konu olarak kabul edilmektedir (EGM Kriminal Daire Başkanlığı, t.y.).

Afet Kriminal İnceleme birimleri, şiddeti ve etkileri farklılık gösteren doğal ve doğal olmayan olaylarda, yaşamını yitirenlerin kimliklerinin tespit edilmesi için yapılması gereken tüm çalışmaları yapmaktadır. Bu tür çalışmaları gerektiren olaylar; doğal afetler, uçak düşmesi, otobüs kazaları, büyük yangınlar, patlamalar gibi insandan kaynaklanan veya teknolojik kaynaklı kazalar, büyük çaplı terör saldırıları, toplu ölümlerin olduğu ve hayatını kaybedenlerin tanınamaz hale geldiği olaylardır.

AKİ birimlerince afetlerde ya da büyük kazalarda hayatını kaybeden veya hayatta olup afetin travmatik etkisi altında kalan kişilerin kimlik, diş ve tıbbi kayıtları, parmak izi, vücut izleri, DNA örnekleri, eşya ve fotoğrafları incelenerek tespit edilmektedir. Birimlere bu çalışmalarında AKİ aracı, kimyasal biyolojik radyolojik nükleer (KBRN) tehditlerle mücadele aracı ve yeni nesil kriminal inceleme aracı “Kıraç” teknik kolaylık sağlamaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2021).

Afet Kriminal İnceleme birimlerinin yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda önemli saha çalışmaları olmuştur. Bunlardan birkaçına değinecek olursak;

24.01.2020 tarihinde Elâzığ Sivrice’de ve 30.10.2020 tarihinde İzmir Bayraklı’ da meydana gelen depremlerde kimlik tespiti çalışmaları yürütülmüştür.

28.07.2021 tarihinde Antalya Manavgat’ta başlayıp Akdeniz ve Ege Bölgesinde birçok ile yayılan orman yangınlarında söndürme ve soğutma çalışmalarında görev almıştır.

11.08.2021 tarihinde Kastamonu Bozkurt’ta yaşanan sel felaketinde görev almış ve kimlik tespit çalışmalarını gerçekleştirmiştir.

14.10.2022 tarihinde Bartın Amasra’da meydana gelen “Maden Patlaması” olayı ile ilgili kimlik tespiti çalışmaları yürütülmüştür.

06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli ve çevre illerinde meydana gelen 50 bini aşkın vatandaşımızın hayatını kaybettiği asrın felaketi “Deprem” de görev alınmış ve hayatını kaybeden vatandaşlarımızın kimliklendirme işlemleri gerçekleştirilmiştir (Anadolu Ajansı, 2023a).

Ülkemizde ve diğer toplumlarda meydana gelen doğal afetler ve büyük çaplı terör saldırıları ciddi can ve mal kaybı, halkta moral çöküntüsü ve infiale sebebiyet vermektedir. Afet sonrası hayatını kaybeden vatandaşların kimlik tespitinin yapılması

insani bir hak olduğu gibi konunun yasal, kültürel ve dini boyutları da büyük önem arz etmektedir (EGM Kriminal Daire Başkanlığı, t.y.).

Yukarıda sayılan birimlere ek olarak Emniyet Genel Müdürlüğü çeşitli birimleri ile afet yönetim sürecinde rol almaktadır. Özel Harekât Başkanlığı ve Güvenlik Dairesi Başkanlığına bağlı Çevik Kuvvet şube müdürlükleri toplu kuvvet olma özellikleri ile başta arama kurtarma faaliyetleri olmak üzere afet sonrası süreçte önemli katkı sağlamaktadır.

Afet ve acil durumlara yönelik müdahale çalışmalarında bulunacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerinin görev ve sorumluluklarını belirleyen Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında bir çalışma grubu olarak “Güvenlik ve Trafik” hizmetleri de yer almıştır (TAMP, 2022, s. 36). Bu grup, afet ve acil durum halinde güvenlik ve trafiğin sağlanmasından ve bu yöndeki koordinasyondan sorumlu tutulmuştur. Afet Güvenlik ve Trafik Grubunun görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (TAMP, 2022, s. 36):

- Afet bölgesindeki can ve mal güvenliğini sağlamak, kamu düzenine zarar verebilecek, hizmeti engelleyebilecek girişimlere engel olmak,
- Kullanılır durumda olan yolların trafik akışını sağlamak ve yönetmek,
- Afet ve acil durum hizmetlerinde çalışan araçlara geçiş üstünlüğü tanımak,
- Yardım malzemelerinin afetzedelere dağıtımını kolaylaştırmak ve suistimallerin önüne geçmek,
- Riskli olarak belirlenen bölgelere yetkisiz kişilerin girmesini engellemek,
- Afet bölgesinde çalışanların ve geçici barınma yerlerinin emniyetini sağlamak,
- Afet ve acil durum bölgesinde sahibi bulunamayan taşınır malların muhafaza edilmesini sağlamak,
- Yurtdışından gelen yardım ekiplerinin olay mahalline güvenli ulaşımını sağlamak,
- Kayıp ihbarları hakkında çalışma yapmak,
- Afet bölgesinde kamu düzeni ve devlet güvenliğine karşı eylemlerde bulunan kişi, grup ve terör örgütü eylemlerine karşı çalışmalarda bulunmak,
- Taşınabilir milli servet, değerli evrak ve kültürel varlıkların korumasını sağlamak,

- Afetzedeleri acil durum toplanma alanlarına yönlendirmek, trafik ve devriye ekipleri aracılığı ile topluma tahliye duyurusunun yapılmasını sağlamak,
- Sınır güvenliği, mülteci ve diğer nüfus hareketleri hususunda önlemler almak,
- Hasarlı ve ağır hasarlı binalara, izin verilmesi halinde giriş ve çıkışları kontrollü şekilde sağlamak.

Güvenlik ve Trafik hizmetleri ile ilgili işlemlerde Emniyet Genel Müdürlüğü, Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Başkanlığı (GAMER) ve AFAD ortak bir çalışma yürütmektedirler.

TAMP kapsamında İçişleri Bakanlığının ana çözüm ortağı olduğu bir diğer çalışma grubu “Tahliye Yerleştirme ve Planlama Hizmet Grubu” dur. Bu hizmet grubunun görev ve sorumlulukları;

- Afet öncesi, sırası ve sonrasında tahliye öncelikleri, tahliye yolları ve tahliye edilecek yerleri tespit etmek, planlamak ve uygulamak,
- Acil durum toplanma alanlarını tespit ederek bu alanların kullanıma uygunluğunu kontrol etmek,
- Afet bölgesinde bulunanlara tahliye yapılacağının duyurulmasını sağlamak,
- Tahliye edilenlerin afet bölgesinden güvenli bölgelere nakledilmesi ve yerleştirilmesini sağlamak,
- Taşınabilir milli servet, kıymetli evrak, eşyalar ve gerekli durumda hayvan tahliyesi sağlamak,

şeklinde sıralanabilir. İçişleri Bakanlığı bu faaliyetlerin yerine getirilmesinde Emniyet Teşkilatı personelinden önemli ölçüde faydalanmaktadır.

Bunların dışında AFAD tam teçhizatlı 3 adet orta tonaj arama ve kurtarma aracını Polis Teşkilatına hibe etmiştir. Afetzedelerin acil gıda ihtiyacını karşılamak üzere aynı anda on bin kişiye sıcak yemek temin edebilecek kapasitesi olan iki adet mobil mutfak Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hizmete hazır duruma getirilmiştir (Çapar, 2023, s. 265-266).

Ayrıca 2020 Malatya ve Elâzığ depremlerinde, 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerde Medya-Halkla İlişkiler ve Protokol Daire Başkanlığı depremzede vatandaşlara psikolojik destek anlamında önemli faaliyetler yürütmüştür (Polis Dergisi,

2020). Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından depremde provokatif paylaşımlarda bulunan sosyal medya hesapları belirlenerek gerekli adli işlemler yapılmıştır. Deprem yardımı adı altında dolandırıcılık hazırlığı yapan 81 internet sitesi kapatılmıştır (Anadolu Ajansı, 2023d). Sosyal Hizmetler ve Sağlık Daire Başkanlığı 2021 yılında Antalya ve Muğla illerini kapsayan yangın bölgelerinde sabah, öğle ve akşam olmak üzere yaklaşık 150 bin, Kastamonu Bozkurt sel bölgesinde yaklaşık 200 bin, 2022 yılında Düzce’de yaşanan deprem sonrasında da 170 bin porsiyon sıcak yemek dağıtımı gerçekleştirilmiştir. 06 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş ilinde meydana gelen ve 11 ili etkileyen deprem sonrasında teşkilat personeli ve vatandaşlara üç öğün sıcak yemek dağıtımı sağlamıştır (Polis Dergisi, 2023).

SONUÇ

Bu tez, afet yönetiminde emniyet teşkilatının rolünü derinlemesine inceleyerek, afetlere müdahale süreçlerinde bu kurumun kritik işlevlerini ortaya koymuştur. Afetler, yalnızca doğal olaylar değil, aynı zamanda insan hayatını doğrudan etkileyen toplumsal ve ekonomik felaketlerdir. Türkiye, jeolojik ve iklimsel yapısı itibarıyla sıkça afetlere maruz kalan bir ülke olduğundan, afet yönetiminin etkin bir şekilde yürütülmesi, halkın güvenliği ve toplumsal düzenin korunması açısından büyük bir öneme sahiptir.

Tezin bulguları, afet yönetiminde emniyet teşkilatının sadece bir güvenlik gücü olmanın ötesinde, afet öncesi hazırlık, afet sırasındaki müdahaleler ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinde önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Emniyet teşkilatının afet yönetimindeki görevleri, güvenliğin sağlanmasından, koordinasyonun kurulmasına, arama-kurtarma ve iyileştirme süreçlerine kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Afet anında yaşanan kaosu yönetilmesi, halkın güvenliğinin sağlanması, afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerinin organize edilmesi gibi hayati görevler, emniyet teşkilatının etkin müdahalesi ile mümkündür. Ayrıca afetzedelerin kimliklendirme işlemleri, enkaz kaldırma çalışmaları ile değerli eşyaların tespiti ve muhafazası, afet bölgesine yardımların güvenli bir şekilde ulaştırılması ve ihtiyaç sahiplerine teslimi gibi faaliyetler polisin varlığıyla daha düzenli ve organize biçimde sağlanan çalışmalardır.

Bu çalışmada, afetlerin öncesinde, sırasındaki ve sonrasındaki her aşamada emniyet teşkilatının üstlendiği kritik görevler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Özellikle, afet anlarında hızlı ve etkin bir şekilde müdahale edebilmek için, emniyet teşkilatının afet öncesinde yaptığı hazırlık çalışmaları da oldukça önemlidir. Teşkilat bünyesinde özellikle afetlerde görev almak üzere ekipler kurulmuş ve gerekli eğitimleri verilmiştir. Bu ekiplere, ihtiyaç duyacakları ekipmanlar sağlanmıştır. Afet sonrası iyileştirme süreçlerinde, emniyet teşkilatı sadece güvenliği sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda

halkın ihtiyaçlarına göre yönlendirme, sağlık, gıda ve barınma hizmetlerinin sağlanmasına önemli katkı sağlamaktadır.

Afet yönetiminde koordinasyonun sağlanmasında çeşitli kurumlar ve kuruluşlarla iş birliği de büyük önem taşımaktadır. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında afet yönetiminde yer alan çalışma grupları belirlenerek görev ve sorumlulukları da açık biçimde belirtilmiştir. Emniyet teşkilatının diğer kamu ve özel sektör kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimlerle iş birliği sağlanarak daha etkili bir afet yönetimi süreci oluşturulabilir. TAMP bu noktada ana çözüm ortakları ile birlikte destek çözüm ortakları da belirleyerek koordinasyon ve iş birliğini kolaylaştırmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü de “Güvenlik ve Trafik” ile “Tahliye Yerleştirme ve Planlama” grubunda yer almakta olup afet ve acil durumlarda üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmektedir. Bu faaliyetlerini Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Başkanlığı (GAMER) ve AFAD ile iş birliği içerisinde yürütmektedir. Bu bağlamda, afet yönetimi alanında yapılan planlamaların sadece hkmetin sorumluluğunda olmaması, aynı zamanda tüm toplumu kapsayan bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir.

Yaşanan afetler sonrasında korku ve panik ortamı oluşması kaçınılmazdır. Bu durumda güvenlik ve asayişi sağlamak her zamankinden daha zor hale gelebilmektedir. Ayrıca afet bölgesinde hırsızlık ve yağma olayları afetin yaşanmasından hemen sonra bile karşılaşılabilen sorunlardandır (elik vd, 2024, ss. 160-161). Bu kriz ortamında polisin varlığı ortamı kontrol altında tutmakta ve afetzedelere güven aşılamaktadır. Afet sebebiyle aksayan ulaşım ağı yine polis ekiplerinin müdahalesi ile düzenlenmektedir. Karadan ulaşımın sağlanamadığı yerlerde hava araçlarının desteği ile ulaşım sağlanmış, özellikle hasta ve yaralı afetzedelerin nakli hava araçları ile sağlanmış ve bu sayede pek çok hayat kurtarılmıştır. Bu nedenle afet sonrası ilk müdahalenin yapılabilmesi, arama kurtarma ve sağlık ekiplerinin derhal bölgeye intikali için trafik akışının sağlanması hayati önem taşımaktadır.

Hava araçları ulaşım desteğinin yanında enkaz tespiti, keşif ve gözlem çalışmaları ile afete müdahale sürecinin hızlanmasında büyük katkı sağlamaktadır. Havacılık Daire Başkanlığı eğitilmiş personel sayısını günden güne arttırmakta ve uçuş filosunu geliştirmektedir. Bu gelişmenin devam etmesi, şüphesiz afetlere müdahale sürecini daha kolay hale getirecek ve hız kazandıracaktır.

Teknolojinin gelişme hızına yetişemediğimiz şu günlerde, haberleşme ve iletişim de hızla gelişmektedir. Yaşanan bir olay, söylenen bir söz dakikalar içinde binlerce insana ulaşabilmektedir. Bu durumda sosyal medyanın rolü büyüktür. Afetlerin yaşanmasının ardından sosyal medyada süreci zora sokan, provokatif paylaşımlar yapan şahıslar ortaya çıkabilmektedir. Emniyet güçleri bu eylemlerle de mücadele ederek gerekli işlemleri yapmaktadır. Ayrıca ortaya çıkabilecek başka olumsuz girişimleri de tespit ederek engellemektedir.

Polis, afet anında ve sonrasında her yönüyle olayın içindedir ve pek çok açıdan katkı sağlamaktadır. Afetlerin her aşamasında sahip olduğu insan gücü ve ekipmanı ile mücadele sürecinin baş aktörlerinden biridir. Afetle mücadelede tüm birimlerini seferber etmektedir. Özellikle afet yönetiminde rol almak üzere birimler ve ekipler oluşturmuş ve çalışmalarını geliştirmeyi sürdürmektedir. Emniyet Teşkilatının afet sırasında ve iyileştirme sürecinde katkıları büyük önem taşımaktadır. Ancak bu katkıların daha hızlı, verimli ve daha koordineli sağlanması için afet öncesi çalışmalarında artırılması gerektiği düşünülmektedir. Koordinasyon ve iletişim kurumlar arası olduğu kadar kurum içinde de çok önemlidir. Bu konuda interaktif eğitimlerin yanında yüz yüze yapılacak uygulamalı eğitimler ve tatbikatların sayısının artırılması faydalı olacaktır. Afet yönetim süreci çok yönlü ve çok aktörlü bir süreçtir. Özellikle Şubat 2023'te yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremler tarihimizin coğrafi açıdan en yıkıcı ve en geniş çaplı depremlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşanan afet; süreç yönetiminin, iş birliğinin ve koordinasyonun önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Bu tez, afetlerin yönetilmesinde emniyet teşkilatının hayati bir rol oynadığını ve afetlere karşı daha hazırlıklı bir toplum oluşturulabilmesi için bu teşkilatın kapasitesinin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Gelecekteki araştırmalar, emniyet teşkilatının afet yönetimindeki yerini daha da genişleterek, bu kurumun afetlerin her aşamasında daha etkin bir şekilde nasıl kullanılabileceğini araştırabilir. Böylece, afetlere karşı daha dirençli bir toplum yaratılmasında ve afetlerin insan hayatına, topluma ve ekonomiye olan etkisinin asgariye indirilmesinde katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- 1377 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği. (2011). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20111377&MevzuatTur=3&MevzuatTertip=5>
- 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu. (1934). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2559.pdf>
- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu. (1937). <https://www.egm.gov.tr/hukukmusavirligi/3201sayiliemniyetteskilatikanunu> (Erişim tarihi: 2 Nisan 2024)
- 5211 sayılı Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği (2022). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5211&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5271&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu. (1949). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5442&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu. (1965). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.657-20140206.pdf>
- 6785 sayılı İmar Kanunu. (1956). *Resmi Gazete*, 9359. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/9359.pdf>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2008). *Afet haritaları*. <https://www.afad.gov.tr/afet-haritalari>. (Erişim tarihi: 12 Kasım 2024).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2012). *2013-2017 stratejik plan*. <https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2288/files/afadsp2013-2017.pdf>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2018a). *Türkiye deprem tehlike haritası*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-deprem-tehlike-haritasi>. (Erişim tarihi: 22 Şubat 2024.)
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2018b). *Türkiye’de afet yönetimi ve doğa kaynaklı afet istatistikleri*. <https://www.afad.gov.tr/kitaplar>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2019). *2019-2023 stratejik plan*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/AFAD_2019_2023_STRATEJIK_PLAN.pdf
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2021). *Polis Arama Kurtarma (PAK) ekipleri sel felaketinde 300 kişiyi kurtardılar*. <https://www.afad.gov.tr/pak-timi-bozkurtta-vatandaslarimizin-yardimina-kostu>

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2022). *Türkiye afet müdahale planı*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-planı>.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2023a). *2022 yılı doğa kaynaklı olay istatistikleri*. <https://www.afad.gov.tr/afet-istatistikleri>.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2023b). *2024-2028 stratejik plan*. <https://www.afad.gov.tr/stratejik-planlar>.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2024a). *2023 yılı doğa kaynaklı olay istatistikleri*. <https://www.afad.gov.tr/afet-istatistikleri>.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2024b). *Deprem istatistikleri*. <https://deprem.afad.gov.tr/event-statistics>. (Erişim tarihi: 10 Kasım 2024.)
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2024c). *AFAD 2023 İdari faaliyet raporu*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/2023--AFAD-faaliyet-raporu/2023-idare-faaliyet-raporu_son_web.pdf.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (t.y.-1). *Afet türleri*. <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>. (Erişim tarihi: 22 Şubat 2024.)
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (t.y.-2). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>. (Erişim tarihi: 17 Mart 2023.)
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (t.y.-3). *TUSAK*. <https://www.afad.gov.tr/tusak>. (Erişim tarihi: 5 Haziran 2024.)
- Akbal, R. (2022). 21. yüzyıl Türk emniyet teşkilatındaki reformlar. [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Akduman, Ö. (2024). Türk afet mevzuatının bütünleşik afet yönetimi açısından incelenmesi. *İdealkent*, 16(45), 1753-1784. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1492081>
- AKUT Arama Kurtarma Derneği (t.y.). *Tarihçe*. <https://www.akut.org.tr/tarihce>
- Alyot, H. (1947). *Türkiye'de zabıta tarihi gelişim ve bugünkü durum*. Kanaat Basımevi.
- Alyot, H. (2008). *Türkiye'de zabıta tarihi gelişim ve bugünkü durum*. Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Türk Polis Tarihi Araştırmaları Merkezi.
- Anadolu Ajansı. (2021a, Temmuz 27). *Polis Arama Kurtarma ekiplerinin ilk görev yeri Artvin oldu*. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/polis-arama-kurtarma-ekiplerinin-ilk-gorev-yeri-artvin-oldu/2315591>
- Anadolu Ajansı. (2021b, Ağustos 12). *Polis Arama Kurtarma ekipleri Muğla'daki orman yangınlarında görev alıyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/polis-aramakurtarma-ekipleri-mugladaki-orman-yaniginlarında-gorev-alıyor/2330861>
- Anadolu Ajansı. (2023a, Şubat 17). *Asrın felaketi: Depremde yaşamını yitirenlerin kimlikleri kriminal tekniklerle belirleniyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/depremdedeyasamini-yitirenlerin-kimlikleri-kriminal-tekniklerle-belirleniyor-/2819173>
- Anadolu Ajansı. (2023b, Şubat 26). *Asrın felaketi: Deprem bölgelerinde 74 bin 284*

- emniyet personeli görev yapıyor. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/deprembolgelerinde-74-bin-284-emniyet-personeli-gorev-yapiyor/2831474>
- Anadolu Ajansı. (2023c, Mart 9). *Polis Arama Kurtarma ekipleri Malatya'daki enkazlardan 100 kişiyi kurtardı*. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/polis-arama-kurtarma-ekipleri-malatyadaki-enkazlardan-100-kisiyi-kurtardi/2840871>
- Anadolu Ajansı. (2023d, Mart 20). Asrın felaketi: Sosyal medyada depreme ilişkin provokatif paylaşım yaptığı gerekçesiyle 48 kişi tutuklandı. <https://www.aa.com.tr/tr/asrinfelaketi/sosyal-medyada-depreme-iliskin-provokatif-paylasim-yaptigigerekcesiyle-48-kisi-tutuklandi/2850604>
- Anadolu Ajansı. (2023e, Nisan 3). Asrın felaketi: Emniyet Genel Müdürlüğü'nün hava araçları deprem bölgesinde 759 sorti yaptı. <https://www.aa.com.tr/tr/asrinfelaketi/emniyet-genel-mudurlugunun-hava-araclari-deprem-bolgesinde-759-sortiyapti/2862079>
- Anadolu Ajansı. (2023f, Ağustos 11). *Emniyetin hava araçları, orman yangınlarıyla mücadele kapsamında iki haftada 297 saat uçuş yaptı*. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/emniyetin-hava-araclari-orman-yanginlariylamucadele-kapsaminda-iki-haftada-297-saat-ucus-yapti/2330653>
- Aydın, N., & Demir, T. (2022). Emniyet hizmetlerinin sunumunda düalist yapı sorunsalı: Adli ve idari kolluk. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi* (9), 19-46.
- Azimli Çilingir, G. (2019). *Türkiye'de afet yönetimi ve idarenin sorumluluğu* [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Azimli Çilingir, G., & Örçen Güler, İ. (2020). Afet politikalarında risk unsuru ve afet mevzuatında risk yönetimi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 152-165. <https://doi.org/10.33712/mana.687889>
- Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi No:67 (2020). *Resmi Gazete*, 31248. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/09/20200918-6.pdf>
- Bütünleşik afet yönetimi platformu. (2023). *Olay istatistikleri*. <https://aydes.gov.tr/> (Erişim tarihi: 28 Haziran 2024.)
- Çapar, A. (2023). İdarenin kolluk yetkilerini genişleten bir sebep olarak doğal afet. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(2), 1296-1325. <https://doi.org/10.56701/shd.1354931>
- Çelik, A., Kavıracı, O. & Aslan, Ö. (2024). Afet yönetiminde emniyet teşkilatının rolü ve önemi: Kahramanmaraş depremleri örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 59(1), 155-168.
- Çufalı, M. (2002). Türk polis tarihi. İçinde H. H. Çevik ve T. Göksu (Eds.), *Türkiye'de devlet, toplum ve polis* (ss. 19-29). Seçkin Yayınları.
- Deniz Öztürk, Y. & Ünlü, R. (2022). Türkiye'de yapılan kuraklık analizi çalışmaları üzerine bir derleme. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(2), 669-680.
- Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. (2003). *Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım sürecine ilişkin 2003 yılı ilerleme raporu*.

https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf

Dikici, A. (2008). Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk polis teşkilâtı (1923-1938). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 24(72), 719-56.

Dövendemir, H. H. (2023). *Türkiye’de afet yönetiminde kurumlar arası koordinasyon ve bir model önerisi: Bölgesel afet koordinasyon kurulları* [Yüksek lisans tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

EGM Havacılık Daire Başkanlığı. (t.y.). *Görevlerimiz*. <https://www.egm.gov.tr/havacilik/gorevlerimiz> (Erişim Tarihi: 17 Eylül 2024)

EGM Kriminal Daire Başkanlığı. (t.y.). *Bilgilendirici broşürler*. <https://www.egm.gov.tr/kriminal/bilgilendirici-brosurler> Erişim tarihi: 20.06.2024

Elâzığ ve Malatya deprem sonrası takviye hazır kuvvetler depremzede vatandaşlarımızın yanında. (2020). *Polis dergisi*, 26 (102), ss. 18-19.

EM-DAT. (2024). *2023 disasters in numbers*. https://files.emdat.be/reports/2023_EMDAT_report.pdf Erişim tarihi: 2 Mayıs 2024.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2020). *22.08.2020 tarihli basın açıklaması*. <https://www.egm.gov.tr/22082020-tarihli-basin-aciklamasi>

Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Daire Başkanlığı Merkez ve Taşra Birimleri Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği (2019), Emniyet Genel Müdürlüğü Mevzuat Arşivi.

Emniyet Genel Müdürlüğü. (2021). *“Polis Arama Kurtarma” birimi açılış töreni gerçekleştirildi*. <https://www.egm.gov.tr/polis-arama-kurtarma-birimi-acilis-toreni-gerceklestirildi>

Emniyet Genel Müdürlüğü. (2022). *Polis Arama Kurtarma*. <https://www.egm.gov.tr/polis-arama-kurtarma>

Emniyet Genel Müdürlüğü. (2024a). *2024 Performans Programı*. <https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/MaliDurum/2024-Performans-Programi.pdf>

Emniyet Genel Müdürlüğü. (2024b). *Teşkilat şeması*. <https://www.egm.gov.tr/tarihce>. (Erişim tarihi: 22 Nisan 2024.)

Emniyet Genel Müdürlüğü. (t.y.). *Tarihçe*. <https://www.egm.gov.tr/tarihce>. (Erişim tarihi: 22 Nisan 2024.)

Ergünay, O. (2007). Türkiye’nin afet profili. İçinde *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (5-7 Aralık 2007, İMO Kongre ve Kültür Merkezi).

Erkal, T., & Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164.

Etimoloji Türkçe, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/afet> Erişim tarihi: 1 Ocak 2024.

GEA Arama Kurtarma (t.y.) *Hakkımızda*. <https://gea.org.tr/hakkimizda/> (Erişim tarihi: 9 Ekim 2024.)

- Gönülal, Y. Ö. (2014). Türkçede tabiat kaynaklı “yıkım”lar nasıl ifade edilir? *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 36, 169-190. <https://doi.org/10.17133/tba.86218>
- Gül, M. (2021). Afet yönetiminde sivil toplum kuruluşlarının önemi. *International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*, 7(44), 1613-1619.
- Güler, E. (2012). *Afet yönetimi: Cumhuriyet dönemi afet yönetimi mevzuatı ve uygulaması* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Gülten, M. (2014). *Polis Vazife Ve Salahiyet Kanunu'nda polisin görev ve yetkileri*. [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Her türlü afette Türk polis teşkilatı vatandaşın yanında. (2023). *Polis Dergisi*, 29(114), ss. 20-21.
- İçişleri Bakanlığı. (2021, Ekim 11). *Afet Kriminal İnceleme Birimi 30 saniyede parmak izinden afetzedenin kimliğini belirliyor*. <https://icisleri.gov.tr/afet-kriminalinceleme-birimi-30-saniyede-parmak-izinden-afetzedenin-kimligini-belirliyor>
- Kadioğlu, M. (2008). Sel, heyelan ve çığ için risk yönetimi. İçinde M. Kadioğlu & E. Özdamar (Eds.), *Afet zararlarını azaltmanın temel ilkeleri* (1. baskı, ss. 251-276). JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
- Kadioğlu, M. (2011). *Afet yönetimi: Beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek*. Marmara Belediyeler Birliği.
- Kahraman, D. (2022). *Türkiye’de afet yönetiminde jandarmanın rolü*. [Yüksek lisans tezi, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kahraman, D., Arı, H., & Yalçın, K. (2021). Afet yönetim döngüsündeki ana terimler. *Avrasya Terim Dergisi*, 9(3), 7-14.
- Karaman, B. (2022). *Polisin zor ve silah kullanma yetkisi ve bu yetkinin insan hakları standartlarına uygunluğu*. [Doktora tezi, Kocaeli Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kayes, D. C. (2015). *Organizational resilience: How learning sustains organizations in crisis, disaster and breakdown*. Oxford University Press.
- Küpelioğlu, E. (2022). *Bütünleşik afet yönetim sisteminin önemi ve kazanımları*. [Yüksek lisans tezi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Mahalle Afet Gönüllüleri Derneği (t.y.) *Hakkımızda*. <https://mahalleafetgonulluleri.org/> (Erişim tarihi: 8 Ekim 2024.)
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2024). *2023 yılı meteorolojik afetler değerlendirmesi*. <https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/raporlar/2023-metafet-raporu.pdf>
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (t.y.). *Meteorolojik karakterli doğal afetler*. <https://www.mgm.gov.tr/arastirma/dogal-afetler.aspx?s=kuraklik> (Erişim tarihi: 24 Nisan 2024.)
- Mil, H. İ. (2014). Türkiye’de iç güvenlik teşkilatları ve özellikleri. *Süleyman Demirel*

Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 5(11), 40-61.

NAK Arama Kurtarma (t.y.) *Hakkımızda*. <https://www.nak.org.tr/hakkimizda.html>

NTV. (2023, 25 Şubat). Türkiye'de kuraklık alarmı: Son 22 yılın en kurak Ocak ayı yaşandı. *NTV*. https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiyede-kuraklik-alarmi-son-22-yilin-en-kurak-ocak-ayi-yasandi,q4PAgOgXPk-_ORAQeSk5Fw#google_vignette (Erişim tarihi: 25 Şubat 2023.)

Özer, Y. E. (2017). Afet konusundaki algı ve yerel aktörlerin sorumlulukları. *Sayıştay Dergisi*, (106), 1-34.

Sağır Yılmaz, F. N. (2023). Türkiye'de doğal afet yönetimi uygulamalarında merkezi ve yerel yönetimlerin rolü: 2020 Elâzığ ve İzmir depremi incelemesi. [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Sağlık Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Afet ve Acil Durum Yönetimi Daire Başkanlığı. (t.y.). *Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi Birimi (UMKE)*. (Erişim tarihi: 5 Ekim 2024.)

Sarı, B. (2022). *Afet yönetiminde temel ve stratejik ortaklar arası koordinasyonun analizi* [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Sever, R. (2019). *Afetler ve afet yönetimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Sönmez, N. (2009). *Polislerin polislik mesleğine yönelik tutumları üzerine sosyolojik bir araştırma (Kayseri örneği)*. [Doktora tezi, Fırat Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Sunar, O. N., & Kurnaz, S. (2022). Afet yönetimi bağlamında havacılığın orman yangınlarıyla mücadeledeki rolü üzerine bir değerlendirme. *International Journal of Aeronautics and Astronautics*, 3(2), 60-70.

Şahin, E. (2018). *Dersaadet polis mektebi*. Polis Akademisi yayınları.

Şahin, M. S. (2023). Kolluk kuvvetlerinde acil durum yönetimi. İçinde S. Çapar (Ed.), *Türkiye'de mevzuat bağlamında afet ve acil durum yönetimi* (ss. 259-276). TİAV Yayınları.

Şahin, Ş. (2019). Türkiye'de afet yönetimi ve 2023 hedefleri. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 1(2), 180-196. <https://doi.org/10.46464/tdad.600455>

Tekiner, M.A. (2023). *Polis meslek hukuku ders notu*. Polis Akademisi yayınları.

The United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). (2017). *Terminology*. <https://www.undrr.org/terminology/disaster> (Erişim tarihi: 7 Mart 2024.)

Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Güncel Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 3 Mart 2024.)

Türk Kızılay. (t.y.). *Tarihçemiz*. <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz> (Erişim tarihi: 7 Ağustos 2024.)

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, (2023). 13 Ekim dünya afet riskini azaltma günü basın açıklaması <https://www.tihek.gov.tr/13-ekim-dunya-afet-riskini-azaltma-gunu-basin-aciklamasi>

- Yavuz, Ö. (2013). *Afetler sonrası yapılan sosyal yardımlar ve hizmetler* [Yüksek lisans tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yılmaz, A. (2003). *Türk kamu yönetiminin sorun alanlarından biri olarak afet yönetimi*. Pegem A yayıncılık.
- Yiğit Y. (2017). *Türk polis tarihinin kökenleri(Rapor)*. Polis Akademisi yayınları.

